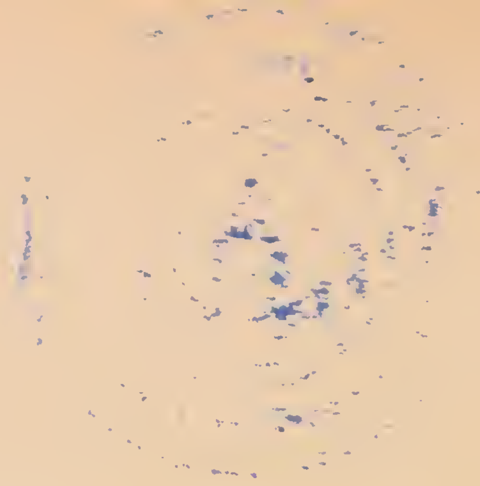
อนุสรณ์

นายยง บุณโยทยาน

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายยง บุณโยทยาน

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๓

พระมหากรุณาธิคุณ

ข้าพระพุทธเจ้า

นางบุญยิ่ง สุขชื่น	ภรรยา
นายธวัชชัย บุณโยทยาน	บุตร
นางสาวบุณยนาถ บุณโยทยาน	ธิดา
นายบรรณยศ บุณโยทยาน	บุตร
นางสาวบุญวัฒนา บุณโยทยาน	ธิดา
นางสาวอุษา บุณโยทยาน	”
นางสาวอารี บุณโยทยาน	”

ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสสำแดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พระราชทานเกียรติยศ

แก่

นายยง บุณโยทยาน

เมื่อกราบถวายบังคมถึงแก่อนิจกรรม

โดยพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้รับพระราชทานเพลิง

ณ เมรุวัดโสมนัสวรวิหาร

คำนำ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณยง บุณโยทยาน นี้ เราก็ได้คิดกันว่า ควรจะทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นอนุสรณ์ไว้สำหรับระลึกถึงคุณพ่อยง ในที่สุดก็ได้ตกลงว่าจะจัดพิมพ์หนังสือขึ้น ในขณะเดียวกันหนังสือเล่มนี้จะสำเร็จลงไปไม่ได้ถ้าหากขาดผู้ช่วยเหลือ จึงต้องขอกราบขอบพระคุณท่านรองอธิบดีกรมสรรพสามิต (เพื่อ สุวรรณิน) อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพราะท่านเป็นผู้อุปถัมภ์ในการพิมพ์หนังสือและการพิมพ์การ์ดในงานพระราชทานเพลิงศพคราวนี้ด้วยความเอื้ออารีย์อย่างยิ่ง พร้อมทั้งคุณหินกร ทองเสวต ก็ได้เรียบเรียงประวัติของผู้ตายและส่งเรื่องราวต่าง ๆ มาลงหลายเรื่อง ขอกราบขอบพระคุณเช่นกัน และที่จะขาดการขอบพระคุณเสียมิได้คือญาติผู้ใหญ่ต่าง ๆ ของคุณยง บุณโยทยาน สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือในงานพระราชทานเพลิงศพไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

แต่เนื่องมาจากข้าพเจ้าไม่เคยจัดทำหนังสือมาก่อนเลยในชีวิต และการจัดทำครั้งแรกนี้ย่อมต้องมีข้อผิดพลาดบางประการ ซึ่งข้าพเจ้าขอกราบประทานอภัยและขอรับผิดไว้แต่ผู้เดียว แต่ถ้าหนังสือนี้มีประโยชน์ มีความดีอยู่บ้างก็ขออุทิศส่วนกุศลและความดีนี้แด่ คุณยง บุณโยทยาน ผู้ล่วงลับไปแล้ว จงเป็นพละปัจจัยให้คุณยง บุณโยทยาน ผ่านพ้นความทุกข์เข้าถึงสถานอันเป็นสุขตราบนานเท่านาน เทอญ

บุณยนาถ บุณโยทยาน

นายยง บุณโยทยาน

ชาตะ 4 เมษายน 2457

มรณะ 18 กุมภาพันธ์ 2513

ตั้งศพสวดพระอภิธรรม

บุตร – ธิดาในภาพ

ประวัติ นายยง บุณโยทยาน

นายยง บุญโยทยาน เกิดเมื่อวันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๗ ที่ตำบลคุ้มหลวง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นบุตรร้อยตำรวจเอก ขุนนเรนทรเสนี (สวน บุณโยทยาน) และนางนเรนทรเสนี (เพิ่ม บุณโยทยาน) มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๓ คน คือ

๑. นายสนอง บุณโยทยาน
๒. นาย~~พลตำรวจตรี~~ พ.ต.อ.(พิเศษ) สนั่น บุณโยทยาน
๓. นายยง บุณโยทยาน

นายยง บุณโยทยาน เป็นบุตรคนที่ ๓ คนสุดท้อง

การศึกษา

ได้รับการศึกษาที่โรงเรียนประถมวัดสุทัศน์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖–๗ สอบไล่ได้ชั้นประถมปีที่ ๓ ที่โรงเรียนประจำจังหวัดอยุธยา อยุธยาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๘ สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๑ ที่โรงเรียนมัธยมวัดราชาธิวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑–๒ สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปี ๓ และที่โรงเรียนประจำจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ – ๖ สอบไล่ได้ชั้นมัธยมปีที่ ๖

ได้อุปสมบท ณ วัดบรมนิวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ เป็นเวลา ๑ พรรษา โดยมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ติสฺโส) เป็นพระอุปัชฌาย์ มี พระธรรมดิลก และเจ้าคุณสุเมธีวรกุล (มหาบู่) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

รับราชการ

ได้เริ่มเข้ารับราชการ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ตำแหน่งเสมียนพนักงาน สำนักงานข้าหลวงตรวจการสรรพสามิตภาค ๑ อยู่ในตำแหน่งนี้ ๓ ปี กับ ๖ เดือน ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ โอนไปรับราชการทางกระทรวงหมาดไทย ตำแหน่งปลัดอำเภอประจำตำบลถนนนครไชยศรี อำเภอดุสิต จังหวัดพระนคร โดยสอบคัดเลือกได้อยู่ในตำแหน่งนี้ ๒ ปี ๔ เดือนเศษ ถึงวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๘ โอนไปรับราชการทางกระทรวงการอุตสาหกรรมโดยสอบแข่งขันข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรีได้ ได้รับบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประจำแผนกรับส่งกองกลางสำนักงานปลัดกระทรวง อยู่ในตำแหน่งนี้ประมาณ ๓ ปี ๘ เดือน

ถึงวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๑ โอนไปรับราชการทางกระทรวงการคลัง ตำแหน่งนายตรวจสรรพสามิตชั้นตรี ทำหน้าที่

ควบคุมการต้มกลั่นโรงงานสุราจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๔๙๒ ย้ายไปเป็นผู้ช่วยสรรพสามิต จังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. ๒๔๙๓ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดลำปาง ถึงวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ย้ายไปเป็นนายตรวจสรรพสามิตชั้นตรี แผนกสืบสวน กองปราบปราม กรมสรรพสามิต ดำรงตำแหน่งนี้อยู่จนถึงวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงย้ายไปเป็นเป็นผู้ช่วยสรรพสามิต จังหวัดสระบุรี และจังหวัดปราจีนบุรีโดยลำดับและได้เลื่อนเป็นผู้ช่วยสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๑ จนถึง

วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดกาฬสินธุ์

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๕ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดปัตตานี

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๖ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ ย้ายไปเป็นสรรพสามิตจังหวัดโท จังหวัดตราด

วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ย้ายไปเป็นหัวหน้าแผนกสืบสวน กองปราบปราม กรมสรรพสามิตจนถึงวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ จึงได้รับแต่งตั้งเป็นนายตรวจสรรพสามิตโท กองตรวจ กรมสรรพ-สามิต และในที่สุดได้รับแต่งตั้งเป็นสรรพสามิตจังหวัดเอก จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นตำแหน่งสุดท้าย เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๑

ราชการพิเศษ

เมื่อยังดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอประจำตำบลถนนนครไชยศรี อำเภอดุสิต นั้นอยู่ในระหว่างสงคราม ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสายโทรศัพท์ของทางการทหาร เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้เป็นเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาภัยทางอากาศส่วนภูมิภาค จังหวัดพระนคร หน่วยระวังภัยเมื่อวันที่๒๒ พฤศ-จิกายน พ.ศ. ๒๔๘๖ และได้เป็นเจ้าหน้าที่ป้องกันภัยทางอากาศตำแหน่งหัวหน้าหมวด หน่วยพยาบาลท้องที่แขวงอำเภอดุสิต เมื่อ

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๙๗ อนึ่ง เมื่อดำรงตำแหน่งสรรพสามิตโท จังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่นั้น ได้ไปฏิบัติราชการทางสำนักงาน ก.ต.ภ ประมาณ ๕ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

นายยง บุณโยทยาน ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยตามลำดับดังนี้

พ.ศ. ๒๔๙๑ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
พ.ศ. ๒๔๙๓ เหรียญบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๙
พ.ศ. ๒๕๐๖ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. ๒๕๐๗ เหรียญจักรพรรดิมาลา
พ.ศ. ๒๕๑๐ เหรียญราชการชายแดน
พ.ศ. ๒๕๑๑ จตุรถาภรณ์ช้างเผือก

ชีวิตและครอบครัว

นายยง บุณโยทยาน มีบุตรซึ่งเกิดจากนางบุญรวย บุณ-โยทยาน ภริยาคนแรกซึ่งได้ถึงแก่กรรมแล้ว คนหนึ่งคือ นายธวัชชัย บุณโยทยาน เวลานี้มีอาชีพเป็นนักดนตรี อยู่ที่จังหวัดอุดรธานี

และมีบุตร ธิดา ซึ่งเกิดจากนาง บุญยิ่ง บุณโยทยาน ภริยาคนหลัง ๕ คน คือ

๑. น.ส. บุณยนาถ บุณโยทยาน เวลานี้ทำงานตำแหน่งเลขานุการ บริษัท แซนวิค จำกัด

๒. นายบรรณยศ บุณโยทยาน กำลังศึกษาอยู่ในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๓. น.ส. บุณวัฒนา บุณโยทยาน กำลังศึกษาอยู่ในคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๔. น.ส. อุษา บุณโยทยาน กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ ร.ร. กรุงเทพ ฯ โปลิเทคนิค

๕. น.ส. อารี บุณโยทยาน กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ ร.ร. กรุงเทพ ฯ โปลิเทคนิค

นายยง บุณโยทยาน ป่วยเป็นโรคมะเร็งที่ต่อมลูกหมาก ได้รับการรักษาพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช นายแพทย์ได้ช่วยเหลือเต็มกำลังความสามารถ แต่อาการโรคมากเสียแล้ว สุดวิสัยที่จะเยียวยาได้ ได้ถึงแก่กรรมโดยอาการสงบ เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ คำนวณอายุได้ ๕๕ ปี ๑๐ เดือน กับ ๑๕ วัน

คำไว้อาลัย แด่ น้องยง บุณโยทยาน

ยง บุณโยทยาน มีศักดิ์เป็นน้องของข้าพเจ้า โดยที่บรรพบุรุษของเราทั้งสองฝ่าย ชั้นปู่ และย่าเป็นญาติกันและมีความสนิทสนมกันมาก ดังนั้นทั้งสองครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์กันมาอย่างใกล้ชิดจนถึงลูกหลาน แต่น้องยงและข้าพเจ้าเพิ่งได้มารู้จักกันจริง ๆ เมื่อตอนสงครามโลกครั้งที่สองนี่เอง เพราะคุณอาว์ขุนนเรนทรเสนี บิดาของน้องยงต้องไปรับราชการอยู่ต่างจังหวัดตลอดมา ตั้งแต่ข้าพเจ้าจำความได้ ได้มีโอกาสพบกันน้อยที่สุดเพราะข้าพเจ้าไปศึกษาอยู่ในต่างประเทศเสียสิบปี และคุณอาว์ก็ถึงแก่กรรมลงเมื่อข้าพเจ้ายังอยู่ในต่างประเทศ แต่พี่ ๆ ต่างมารดาของยงนั้นได้เคยสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ แล้ว เพราะขณะที่คุณอาว์รับราชการอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น คุณอาว์ผู้หญิงได้ถึงแก่กรรมลงโดยกระทันหัน ทิ้งลูกชายเล็ก ๆ ไว้สองคน คุณแม่ของคุณอาว์ผู้หญิงด้วยความเป็นห่วงหลาน อุตส่าห์ออกเดินทางไปจังหวัดเพชรบูรณ์ด้วยตนเอง โดยทางเกวียนรับหลานชายเล็ก ๆ สองคนทั้ง ๆ ที่คนน้องกำลังแบเบาะ บุกป่าฝ่าดงกลับมากรุงเทพ ฯ

ได้ด้วยความยากลำบากที่สุด และกลับมาเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้บิดาของข้าพเจ้าฟัง ขณะนั้นข้าพเจ้ามีอายุได้สิบปีแล้ว จึงจำเหตุการณ์ที่เล่าได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นเรื่องผจญภัยอย่างน่าหวาดเสียวมาก

ส่วนคุณอาว์ขุนนเรนทรเล่นั้นต่อมาทางราชการกรมตำรวจได้ย้ายไปประจำอยู่จังหวัดเชียงราย และได้แต่งงานใหม่กับคุณแม่ของยง แล้วในที่สุดก็ถึงแก่กรรมทั้งสองคน ยงต้องเป็นกำพร้าบิดามารดา ได้คุณยายเลี้ยงดูให้การศึกษามาจนเติบโตเข้ารับราชการได้ อาจเป็นเพราะเหตุนี้เองยงจึงมีนิสัยพึ่งตัวเองตลอดมาถึงแม้จะให้ความเคารพนับถือพี่ ๆ ผู้ต่างมารดา และตัวข้าพเจ้าเองสักเพียงใด ก็ไม่เคยปริปากขอความช่วยเหลือในยามทุกข์ยากพยายามช่วยตัวเองโดยไม่รบกวนใคร จนกระทั่งตั้งตัวได้และมีฐานะสมควรแก่อัตภาพ ในระยะหลังก็มีการมาเยี่ยมเยียนปรึกษาหารือ โดยมากเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการบ้างเป็นครั้งคราวจนกระทั่งเริ่มเจ็บป่วยลง ก็เลยเป็นโอกาสอันดีที่ข้าพเจ้าจะให้ความช่วยเหลือน้องคนนี้ได้บ้าง

ผลของการตรวจโดยแพทย์ผู้ชำนาญที่โรงพยาบาลศิริราช ปรากฏว่าน้องยงเป็นโรคมะเร็งที่ต่อมลูกหมาก ต้องรับการรักษาโดยวิธีผ่าตัดเป็นการด่วน หลังจากการผ่าตัดอาการดีขึ้นตามลำดับจนกลับไปทำงานได้ และทางราชการได้ส่งไปประจำที่จังหวัดภูเก็ต จึงเริ่มมีอาการปวดบริเวณสะโพกและกระดูกเชิงกราน ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นทุกที ถึงกระนั้นยงก็ไม่แสดงความย่อท้อแต่ประการใด พยายามปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยไม่บกพร่องจนนาทีสุดท้าย เมื่อมาราชการทางกรุงเทพฯ ครั้งสุดท้าย ผลการตรวจเอกซเรย์กระดูกต่าง ๆ ปรากฏว่าโรคได้ลุกลามเข้ากระดูกหลายแห่งเสียแล้ว ข้าพเจ้าจึงแนะนำให้เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลศิริราช เพื่อรับรักษาด้วยรังสี แต่โรคได้ลุกลามไปมากแล้วจึงถึงแก่กรรมในระหว่างที่อยู่ในโรงพยาบาลในที่สุด

น้องยงเป็นคนดี มีความพากเพียรพยายามใช้ตนเป็นที่พึ่งของตนเองอยู่ตลอดชีวิต จนประสพความสำเร็จทั้งในด้านส่วนตัวและในราชการ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่มาด่วนละญาติพี่น้อง มิตรสหายไปเสียก่อนเช่นนี้ ทำให้เกิดความเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง แต่ข้าพเจ้าแน่ใจว่าธรรมประจำใจของยงคือ "ตนย่อมเป็นที่พึ่ง

ของตนเอง" นี้ คงจะเป็นธรรมประจำใจของลูก ๆ ของยง ทุก ๆ คนต่อไปอย่างไม่มีวันลืมเลือน

ขอให้วิญญาณของยงจงประสพแต่ความสงบสุขในสัมปราย-ภพเทอญ.

หลวงพิณพากย์พิทยาเภท

คำไว้อาลัย คุณยง บุณโยทยาน

รู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างมาก ที่ได้ทราบข่าวมรณกรรมของคุณยง บุณโยทยาน อย่างกระทันหันเช่นนี้ ไม่ได้นึกเลยว่าคุณยง จะมีอายุสั้นเพียงแค่นี้ คุณยงกับข้าพเจ้ารู้จักคุ้นเคยกันมากว่า ๕๐ ปีแล้ว ทั้งนี้เพราะคุณยงเป็นบุตรท่านขุนนเรนทรเสนีและนางเพิ่ม นางเพิ่มเป็นบุตรคุณป้าเผื่อน กลั่นทะประ ซึ่งเป็นป้าแท้ ๆ ของข้าพเจ้า ฉะนั้น คุณยงก็มีศักดิ์เป็นหลานแท้ ๆ ของข้าพเจ้า แต่เนื่องจากคุณยงอายุแก่กว่าข้าพเจ้า ๒ ปี การลำดับญาติว่าจะเป็นหลานหรือเป็นที่ดูยุ่งยาก เราก็เลยสมัครใจเป็นเพื่อนฝูงกันดีกว่า คุณยงอยู่บ้านเดียวกันกับข้าพเจ้า ตั้งแต่ข้าพเจ้าจำความได้ และได้เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลอยุธยา มาด้วยกัน แล้วก็มาเรียนต่อที่กรุงเทพ ฯ ด้วยกันอีก คุณยงสำเร็จชั้นสูงสุดของโรงเรียนมัธยมวัดราชาธิวาส ข้าพเจ้าสำเร็จชั้นสูงสุดของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เนื่องจากคุณยงอายุมากกว่าข้าพเจ้าดังกล่าวแล้ว จึงไม่อยากจะเริ่มต่อ คิดเดินทางลัด สมัครเข้าเป็นครู ร.ร. ราษฎร์นันท์ แล้วก็สมัครเข้าทำงาน

กรมสรรพสามิต โอนจากกรมสรรพสามิตไปอยู่มหาดไทย โอนจากมหาดไทยไปอยู่กระทรวงอุตสาหกรรม โอนจากอุตสาหกรรมกลับกรมสรรพสามิตอีก การใช้ชีวิตราชการในตอนต้นนี้ ยังไม่เป็นอุปสรรคในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเราทั้งสอง คือยังพำนักพักพิงอยู่ในบ้านเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งต่างคนต่างมีครอบครัว และต่างคนต่างย้ายไปรับราชการในต่างจังหวัดนั่นแหละ ความสัมพันธ์จึงขาดตอนไปบ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ดีเมื่อถึงคราวจะบวชปี พ.ศ.๒๔๙๑ บิดาข้าพเจ้าก็จัดการบวชให้พร้อมกันทั้ง ๓ คน คือคุณอนันต์พี่ชายของข้าพเจ้า คุณยง และข้าพเจ้า บวชพร้อมกันที่วัดบรมนิวาส โดยมีสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (อ้วน) เป็นพระอุปัชฌาย์ แม้การบวชจะต้องเรียนด้วยอย่างหนัก แต่ก็พอมีเวลาพูดจาหยอกล้อสนุกสนานกันอีกครั้งหนึ่ง นัยว่าความสัมพันธ์ในฐานะญาติ และมิตร ซึ่งหย่อนคลายไปบ้างได้กลับคืนมาเช่นเดิมอีก เมื่อลาสิกขา-บทแล้ว ต่างคนก็แยกกันไปอีก จนกระทั่งเมื่อ ๓-๔ ปีนี้ ข้าพเจ้าย้ายมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร คุณยงเป็นสรรพสามิตจังหวัดสมุทรสงครามอยู่ใกล้ชิดติดกัน จึงได้สัมพันธ์ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น จนกระทั่งปลายปี ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าย้ายไปเป็นผู้ว่าราชการ

จังหวัดเพชรบุรี ได้ข่าวอันน่าปลื้มใจที่สุดว่า คุณยงได้เลื่อนเป็นชั้นเอก ได้เป็นสรรพสามิตจังหวัดภูเก็ต ตั้งใจไว้ว่าจะไปเที่ยวภูเก็ตและกินด้วยกันนอนด้วยกันอีกสักครั้งหนึ่ง แต่ก็ได้ข่าวอย่างน่าวิตกว่าคุณยงต้องเข้าโรงพยาบาลเสียแล้ว ข้าพเจ้าเข้ามาเยี่ยมได้ข่าวว่าพักอยู่บ้านข้าง ร.ร. เพชรบุรี เมื่อไปพบก็ทราบว่าค่อยยังชั่วแล้วก็ดีใจ มาถึงปีนี้ได้ข่าวว่าป่วยอีก ได้รีบไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลศิริราช ข้าพเจ้าน้ำตาไหลเมื่อเห็นสภาพของคุณยง ไม่เชื่อตาว่าเป็นคุณยง ญาติและมิตรของข้าพเจ้า เพราะสังขารร่วงโรย เปลี่ยนแปลงไปจนจำไม่ได้ ได้พูดคุยกันเป็นครั้งสุดท้าย ๒-๓ คำ เมื่อข้าพเจ้ากลับไปเพชรบุรีได้สัก ๑๐ วัน ก็ได้ข่าวมรณกรรมของคุณยง ญาติและมิตรที่รัก ขอให้วิญญาณของเพื่อนจงไปสู่สุขคติภพ และถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้เราได้พบกันใหม่.

เอนก พยัคฆันตร

ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี

แด่น้องยงที่รัก

ประวัติย่อของ น้องยง เท่าที่ผู้เขียนพอจำได้และบันทึกให้เท่าที่หลักฐานจะหาได้

นายยง บุณโยทยาน อดีตสรรพสามิตจังหวัดภูเก็ต เป็นบุตรนายร้อยตำรวจเอก ขุนนเรนทรเสนีย์ (สวน บุณโยทยาน) กับแม่เพิ่ม ซึ่งแม่เพิ่มเป็นบุตรีของคุณยายเผือน กลันทะปุระ เป็นหลานพระยาสารคามคณาภิบาล อดีตเจ้าเมืองมหาสารคาม กับคุณหญิง ขาบ พยัคฆันตร คุณพ่อโอนจาก กระทรวงทหารเรือ (ร.ล. พระร่วง) มารับราชการกรมตำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในตำแหน่งหัวหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ต่อมาไปประจำกองบังคับการตำรวจภูธร มณฑลเพชรบูรณ์ ในตำแหน่งสมุห์บัญชีกองบังคับการตำรวจ ซึ่งขณะนั้น เจ้าคุณสารคามคณาภิบาล ดำรงตำแหน่ง เป็นพระสำเริงนฤปการ ปลัดมณฑลเพชรบูรณ์ คุณหญิงขาบ พยัคฆันตร ได้เป็นเจ้าภาพจัดการสมรสให้คุณพ่อและคุณแม่เพิ่ม ณ มณฑลเพชรบูรณ์นั่นเอง

ครั้น พ.ศ. ๒๔๕๖ กรมตำรวจได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้นายร้อยตำรวจเอก ขุนเรนทรเสนีย์ (ส่วน บุณโยทยาน) จากกองบังคับการตำรวจภูธร มณฑลเพชรบูรณ์ไปรับราชการตำแหน่งเดิม ณ กองบังคับการตำรวจภูธร นครลำพูน ขณะนั้นคุณแม่เพิ่มกำลังมีครรภ์แก่จวนครบถ้วนทศมาส ประกอบกับการเดินทางสมัยนั้นทุรกันดารยิ่งต้องใช้แคร่หาม แบ่งเป็น ๓ แคร่ คือแม่เพิ่มกับคุณพ่อคุณยายเผื่อนและข้าพเจ้า คนหาบหามและม้าเดินรอนแรมด้วยเท้าเปล่า ผ่านขุนเขาข้ามห้วยหนองคลองบึง ผ่านป่าดงดิบสุ ๑๕ วัน จึงถึงนครลำปาง ขณะนั้นพลตรี เจ้าพ่อบุญวาทย์ วงศ์มานิตเป็นเจ้าผู้ครองนครลำปาง การเดินทางครั้งนั้นนับว่าทุลักทุเลมาก (คุณพ่อเล่าให้ฟังเมื่อผู้เขียนพอรู้ความบ้างแล้วจึงจดจำไว้ มีโอกาสจึงเล่าให้พวกน้อง ๆ หลาน ๆ ฟังพอสังเขป) เนื่องจากน้องยง บุณโยทยาน เป็นน้องคนสุดท้องและต้องจากพี่และบุตรภรรยา สุดที่รักไปโดยไม่มีวันกลับ

ขอย้อนกล่าวถึง คุณแม่เพิ่ม ตอนเดินทางถึงนครลำปางเกิดเจ็บครรภ์ คุณพ่อจึงนำคุณแม่ไปฝากไว้ในคุ้มหลวงของเจ้าพ่อบุญวาทย์ วงศ์มานิตย์ เพราะสมัยนั้นยังไม่มีโรงแรมเหมือน

เดี๋ยวนี้ และไม่รู้จักใครเลย นายตำรวจก็คนละรุ่นกัน เจ้าแม่สีนวล ณ ลำปาง ได้ประคบประหงม ครรภ์ของคุณแม่เพิ่มจนคลอดบุตรเป็นชายหน้าตาคมคาย เจ้าพ่อบุญวาทย์จึงตั้งชื่อให้น้องว่า "บุญยง" เพราะเกิดที่คุ้มหลวงมีโชคชะตาอนาคตจะก้าวหน้าผู้หนึ่ง เรามีด้วยกัน ๓ คนพี่น้องคือ

๑. นายสนอง บุณโยทยาน ผู้เขียน

๒. นาย~~พลตำรวจตรี~~ พ.ต.อ. (พิเศษ) สนั่น บุณโยทยาน

๓. นายยง บุณโยทยาน

การเดินทางในครั้งนั้นล่าช้ามากเพราะคุณพ่อเป็นห่วงคุณแม่เพิ่มมาก จึงอยู่ที่นครลำปาง พลตำรวจตรีพระยาวาสุเทพอธิบดีกรมตำรวจ ในสมัยนั้น ได้โทรเลขถึงผู้บังคับการตำรวจภูธรมณฑลมหาราษฎร์ (ลำปาง) ว่าให้ ร.ต.ท. สวน บุณโยทยาน เดินทางไปรับตำแหน่งที่นครลำพูนโดยด่วน คุณพ่อตกใจมากจึงได้ฝากฝังคุณแม่ไว้กับเจ้าพ่อบุญวาทย์ และเจ้าแม่สีนวล ณ ลำปาง ช่วยดูแลให้ ท่านทั้งสองก็เอาใจใส่เป็นพิเศษดูแลให้เป็นอย่างดี คุณพ่อจึงจับม้าเร็วห้อเหยียดจากลำปาง สู่นครลำพูน ๒ คน กับตำรวจคู่ใจไปรับตำแหน่งทันตามคำสั่งของอธิบดีกรมตำรวจ คงจะ

เห็นได้ว่านายตำรวจสมัยนั้นต้องมีความรู้รอบตัวหลายอย่าง โดยเฉพาะต้องขี่ม้าเก่ง คุณพ่อเคยมีเลือดเป็นทหารเรือมาก่อนที่จะโอนมารับราชการกรมตำรวจ จึงมีความสามารถเป็นพิเศษ เลือดนักสู้จึงตกทอดมาถึงลูกหลานตราบเท่าทุกวันนี้ คำว่ายอมแพ้จึงไม่มีในสกุลนี้เป็นเด็ดขาด

น้องยงก็ได้รับสายเลือดอย่างร้อยเปอร์เซนต์จากคุณพ่อ น้องยงเคยรับราชการเป็นครูและปลัดอำเภอมาก่อนแต่ก็อยู่ไม่ได้นานจึงหันเข้าหากรมสรรพสามิต ประจำกองปราบปราม น้องยงรับราชการไต่เต้าขึ้นมาจากข้าราชการชั้นผู้น้อยโดยอาศัยความซื่อสัตย์สุจริตขยันหมั่นเพียร ผู้บังคับบัญชาพอใจในฝีมือการปฏิบัติราชการ ประกอบกับมีพื้นความรู้ดีพอสมควรก่อนได้รับการอบรมจากคุณพ่อ คุณตา และญาติผู้ใหญ่

น้องยงเริ่มป่วยเป็นมะเร็งที่ต่อมลูกหมากมา ๓ ปี ในที่สุดโรคกำเริบต้องมาพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช ธนบุรี โดยความช่วยเหลือฝากฝังกับนายแพทย์ให้ของหลวงพิณพากย์พิทยาเภท ในที่สุด เวลาที่ทุกคนไม่ต้องการเจอก็มาถึงมะเร็งลงปอดของ

น้องยง ในเช้าวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ น้องยงได้จากเราไปเมื่อก่อนเที่ยงของวันนั้นศิริรวมมายุได้ ๕๖ ปี

ขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลจักรวาล อันมีคุณพระศรีรัตนตรัย พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง เจ้าพ่อหลักเมือง พระแก้วมรกต พระธาตุเจ้าลำปาง จงดลบันดาลให้วิญญาณของน้องยงจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพโน้นเทอญ

สนอง บุณโยทยาน

เชียงราย

ทบทวนความทรงจำถึงหลานยง บุณโยทยาน

เมื่อ ๓ มิ.ย. ๒๕๑๓ นี้ หลาน บุณยนาถ กับ หลานอุษา ซึ่งเป็นธิดาของคุณยง บุณโยทยาน ได้ไปพบข้าพเจ้าในฐานะที่ได้นับถือข้าพเจ้าเป็นปู่ของเขา เพราะคุณยง ฯ เป็นญาติใกล้ชิดทางมารดาของข้าพเจ้า (คุณหญิงขาบ สารคามคณาภิบาล) กล่าวคือมารดาของคุณยง เป็นบุตรีของคุณป้าเผือนพี่สาวแท้ ๆ ของมารดาข้าพเจ้า จึงมีศักดิ์เป็นน้าของคุณยงมาแต่เริ่มรู้จักกันมาแต่เล็ก ๆ ที่มณฑลจันทบุรี (ปัจจุบันเป็นจังหวัด) ในสมัยเมื่อบิดาข้าพเจ้าเป็นปลัดมณฑล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ คุณยงอายุได้ราวขวบเศษ อ่อนกว่าข้าพเจ้า ๒ ปี เหตุที่ไปอยู่ร่วมกันนั้น เพราะบิดาของคุณยง ชื่อ ร.ต.อ. สวน บุณโยทยาน (ขุนนเรนทรเสนีย์) ถึงแก่กรรมไปในเวลาไล่เลี่ยกับมารดาคุณยงในปีเดียวกัน คุณยงจึงเป็นลูกกำพร้าบิดามารดาภายหลังกำเนิดแล้วเพียงไม่กี่เดือน ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าถึงแก่กรรมด้วยโรคอันใด ดังนั้นยายของคุณยงคือคุณป้าของข้าพเจ้าดังกล่าวมาแล้วจึงขาดที่พำนักพักพิงหรือขาดผู้อุปถัมภ์ มารดาข้าพเจ้าจึงชวนเอาไปอยู่จันทบุรี

เพื่อให้เป็นเพื่อนกัน คุณป้าจึงเอาคุณยงติดตามไปเลี้ยงดูในความอุปการะของบิดามารดาและพี่สาวของข้าพเจ้า ซึ่งมีความเอ็นดูสงสาร คุณป้าและคุณยง ซึ่งเป็นหลานติดตัวของท่านเพียงคนเดียวนี้ไม่ได้ เพราะคุณป้าเองก็อยู่ตัวคนเดียวมากับบิดามารดาของคุณยงมานับแต่สามีของท่านวายชนม์ไป ซึ่งเมื่อไรก็ไม่ทราบเหมือนกัน หรือท่านอาจจะเล่าให้ฟังรวมกับมารดาของข้าพเจ้าเล่าด้วยก็ได้ คงหลายเรื่องด้วยกันและญาติมีมากในสมัยก่อนด้วยจึงจำไม่ได้

สรุป เอาแต่เพียงรู้กันว่าเราเป็นญาติใกล้ชิดและสนิทกันมากในบรรดาพี่น้องในครอบครัวของบิดามารดาของข้าพเจ้าคนหนึ่งแน่นอน ต่อมาอีก ๑ ปี บิดาข้าพเจ้าย้ายไปอยู่จังหวัดอุบลราชธานีและอีก ๒ ปีต่อมา ก็ได้ย้ายมาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดสุรินทร์ ๒ จังหวัดที่กล่าวถึงนี้กับข้าพเจ้าต้องไปเข้าเรียนหนังสือชั้น ป. ๑ ทั้ง ๒ แห่ง ต้องหัดพูดทั้งภาษาลาวและภาษาเขมรแทบแย่ แต่ยังรู้สึกว่าง่ายกว่าภาษาอังกฤษหลายเท่า เพียงแต่พูดเพี้ยนคำหรือสำเนียงกันไปบ้างเท่านั้น และพูดเสียงคำเหมือนภาษาไทย เช่นไทยว่า “ไปไหน” ลาวก็จะพูดว่า “ไปใส” น้ำมีไหม ลาวว่า

"น้ำมีบ่อ" แต่ตอนลาวตอบว่า "น้ำบ่มี" เราก็จะเกิดเข้าใจผิดคิดว่ามีแต่น้ำในบ่อ จึงขอดูบ่อ ปรากฏว่าไม่มีไล่เลียงไปมาอีกครู่เดียวก็ทราบว่า "บ่" แปลว่า "ไม่" นั่นเอง สิ้นสงสัยไปเลย จากนั้นเพียง ๒-๓ เดือน ก็พูดภาษาลาวและภาษาเขมรได้สบายทั้ง ๒ จังหวัดเลย แม้แต่พี่ ๆ และคนในบ้านก็พูดภาษาลาวและภาษาเขมรซึ่งกันและกันเป็นการป้องกันมิให้ลืม และสนุกด้วย เพราะมีประโยชน์ในการติดต่อทำธุระเที่ยวเตร่ ซื้อของได้สะดวกชาวเมืองนั้นเห็นเราพูดภาษาของเขาได้ก็แสดงท่าทางปลื้มใจและพอใจมากทีเดียว ว่านับถือและแสดงความเป็นกันเองกับเขา อยู่สุรินทร์มาราวปีเศษบิดาก็ย้ายมาอยู่อยุธยาเป็นปลัดมณฑลอีก ตอนนี้คุณป้าได้พาคุณยงมาอยู่ด้วยอีกตามคำเชิญชวนของมารดาข้าพเจ้า เป็นอันว่าเราได้มาพบกันใหม่หลังจากที่ย้ายจากจังหวัดจันทบุรีไปแล้ว คุณป้าก็ไปอาศัยเพื่อนของท่านอยู่และช่วยเขาทำการค้าขายขนมและทำตุ๊กตา อยู่บ้านไม้เล็ก ๆ แถวหลังหลวงพ่อโตวัดอินทรวิหารบางขุนพรหม พระนคร คุณป้าว่าอยู่กับเพื่อนมีอิสสระดี จะเล่นไพ่หรือดื่มเหล้าโรง และจะไปเที่ยวดูยีเก แต่งตัวรุ่มร่ามเป็นยายเพิ้งนุ่งผ้าถกเขมรหยักรั้งอย่างไรก็ได้ไม่ต้องมีระเบียบข้อห้ามอะไรมาก

เลยแม้จะอดอยากบ้างก็ตาม แต่พอมาอยู่กับมารดา ข้าพเจ้าต้องอยู่อย่างสำรวมกิริยาวาจา จะต้องแต่งกายเรียบร้อยพอสมควร ถอดเสื้อก็ไม่ได้ ข้อร้ายคือดื่มสุราไม่ได้นี่แหละทำให้อึดอัดใจ ท่านเกรงใจและกลัวบิดาของข้าพเจ้าด้วยว่าเกรงจะเสียหน้าหรือเสียเกียรติคุณป้าซึ่งมีลักษณะกลายเป็นนักเลงโตในย่านวัดอินทรวิหารไปเสียแล้ว ท่านก็พยายามกลับตัวเป็นคนดีได้เหมือนกันท่านรักข้าพเจ้าและพี่ ๆ น้อง ๆ ของข้าพเจ้าเท่า ๆ กับคุณยง เมื่อมาอยู่อยุธยาคราวนี้ ข้าพเจ้าได้เข้าโรงเรียนประจำมณฑลอยุธยาพร้อมกับน้องชาย โดยข้าพเจ้าเข้าเรียนชั้น ป. ๒ ส่วนคุณยงกับเอนกน้องชายเรียนชั้น ป. ๑ ที่นี่ เรามาได้เพื่อนชั้นเยี่ยม ๆ ซึ่งต่อมาในปัจจุบันได้เป็นใหญ่เป็นโตถึงขั้นอธิบดีหลายคนและทหารขั้นพลตรีกับพลโทก็มี และยังย่ำเท่าเป็นชนตรีหรือเป็นเศรษฐีชาวนา และยากจนอยู่ก็มี บางคนก็ย่ำต๊อกอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไรมาก เพราะมีมรดกหรือมีผู้เกื้อกูลกันอยู่แต่ที่จะเป็นคนอันธพาลจนถึงขั้นติดคุกเห็นจะไม่มีแน่

เอนกน้องชายของข้าพเจ้าเดี๋ยวนี้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดตัวยงอยู่ที่ เพชรบุรี เขาก็รักและชอบคุณยงเหมือนกันเช่นเดียวกับ

ข้าพเจ้า เพราะเราไปมาหาสู่โดยยึดเอาบ้านมารดาของข้าพเจ้าที่ซอยอุรุพงษ์ ถนนเพชรบุรี เป็นสถานที่รวมญาติกันแทบจะทุกเดือนหรือทุกสัปดาห์ทีเดียว คุณยงรักเคารพเลื่อมใสในตัวมารดาของข้าพเจ้าอย่างยิ่ง เหมือนหรือยิ่งกว่าญาติอื่นกว่าใด ซึ่งท่านเพิ่งสิ้นบุญไปเมื่อ ๑๑ พ.ย. ๒๕๑๐ เสียแล้วขณะอายุท่านได้ ๘๔ ปีเศษ ส่วนคุณยายของคุณยงซึ่งเป็นป้าข้าพเจ้านั้นหัวใจวายคล้ายกับมารดาข้าพเจ้าไปก่อนกันราว ๑๐ ปีมาแล้ว

เพื่อนเมื่อครั้งเรียนอยู่ที่อยุธยามีส่หายซึ่งอยู่ชั้นเดียวกับข้าพเจ้าและชอบพอกันสนิท และรู้จักกับคุณยงดีต่อมาคือ คุณจรูญ ประกาศสุขการ รองอธิบดีกรมสรรพสามิตในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของคุณยงนั่นเอง อันที่คุณจรูญยังเป็นเลขานุการกรมสรรพสามิตอยู่นั้น ข้าพเจ้าคิดจะฝากเนื้อฝากตัวคุณยงให้คุณจรูญ กรุณาปรานีต่อคุณยง ๆ ก็บอกว่าอย่าไปกวนเลย เพราะคุณจรูญเป็นคนดีและกรุณาอยู่หลายหนแล้ว แต่ควรจะต้องย้อนกลับไปเริ่มกล่าวถึงตอนเรียนหนังสืออยู่ที่อยุธยาจนข้าพเจ้าสอบชั้น ม. ๒ ได้แล้วอีกหน่อยคือเมื่อคุณยงกับน้องชายข้าพเจ้าก็สอบ ม. ๑ ได้ด้วย บิดาข้าพเจ้าก็ต้องย้ายไปเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด

มหาสารคามอีก ตอนนี้ข้าพเจ้าและคุณยงมิได้ติดตามบิดามารดาไปด้วย คุณป้าก็มิได้ไปเหมือนกัน โดยท่านนำข้าพเจ้ามาฝากตัวให้อยู่กับคุณป้าอีกคนหนึ่งเป็นภริยาคุณพระรัตนวราจารย์ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องใกล้ชิดทางมารดาของข้าพเจ้าเหมือนกัน ให้ข้าพเจ้ามาเข้าเรียนหนังสือที่ ร.ร. เทพศิรินทร์อยู่ที่กรุงเทพ ฯ ที่บ้านเชิงสะพานภาณุพันธ์ หลังห้องแถวข้าพเจ้าอยู่กับครอบครัวของคุณป้าและคุณลุงด้วยความระเบียบเรียบร้อยพอสมควร ส่วนคุณยงคงกลับไปอยู่กับคุณป้าที่บ้านหลังวัดอินทรวิหารที่เดิม และทราบว่าไปเรียนหนังสือจนจบชั้น ม. ๖ จากโรงเรียนเอกชนที่กระทรวงศึกษาธิการรับรองแล้วทราบว่าเป็นครูที่โรงเรียนเทเวศศึกษาในพระนครอยู่พักหนึ่ง แล้วจึงได้เข้าไปรับราชการเป็นเสมียนในกรมสรรพสามิตเรื่อยมาจนได้เลื่อนชั้นเป็นสรรพสามิตเอกที่จังหวัดภูเก็ต มะเร็งอันเป็นมัจจุราชก็มาพรากชีวิตไปตามอายุขัยของพรหมลิขิตในเวลาไม่ถึงปี แต่คุณยงเป็นคนอดทนและใจแข็งชะมัดจึงอยู่มาได้อีกถึงหนึ่งปี หมอบอกว่าโรคอย่างนี้เป็นกับคนอื่นอยู่ได้เพียง ๖ เดือนเท่านั้น ทราบว่าทรมานในการเจ็บปวดเหลือกำลัง ได้เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลก่อนหน้านั้นราว ๒ ปีมาครั้งหนึ่งแล้ว คราวหลังนี้ทนไม่

ไหวจึงต้องเข้ารักษาตัวอีกที่โรงพยาบาลจนสิ้นลมหายใจไปโดยสงบ ภายหลังที่ลาออกจากราชการแล้ว เพราะสุขภาพทรุดโทรมมากราว ๓ เดือนเท่านั้นทราบว่าทางกรมสรรพสามิตรับเป็นธุระช่วยเหลือใน การขอพระราชทานเพลิงศพ และสมฐานะเป็นที่ปลาบปลื้มใจแก่ ญาติพี่น้องทั้งหลายและครอบครัวคุณยงเป็นอย่างยิ่งด้วย

การจากไปของคุณยงยังความอาลัยเศร้าสลดมาสู่วงศาคณา ญาติทั้งหลายทั้งฝ่ายคุณยงและฝ่ายข้าพเจ้าด้วย สำหรับข้าพเจ้าและ น้องชายข้าพเจ้านั้นมีความอาลัยอาวรณ์ในตัวคุณยงเป็นพิเศษ เพราะคือว่าเป็นเพื่อนเล่นและเพื่อนคู่หูหรือเป็นเพื่อนแก้วเกลอขวัญ กันมาแต่น้อยคุ้มใหญ่ก็ว่าได้เราติดต่อไปมาหาสู่และอุปการะซึ่งกัน และกันมาเสมอ จนกระทั่งก่อนถึงวันที่คุณยงจะย้ายไปอยู่ภูเก็ต ก็ยังอุตส่าห์ไปลาข้าพเจ้าจนถึงบ้านเห็นร่างกายก็ล่าสันดี ไม่น่าเชื่อ ว่าจะอายุสั้นเลยเขาว่าก่อนหน้าจะถึงวันถึงแก่กรรมนั้น ทราบว่า ร่างกายผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ซูบซีดมากจนลุกไปไหนไม่ไหว ข้าพเจ้าเองอยากไปเยี่ยมก็ไปไม่ได้ เพราะเป็นโรคไส้เลื่อนผ่าตัด มาแล้วก็ยังไม่หายตึงตามหน้าท้อง ยืนหรือลุกขึ้นมันถ่วงแถวหน้า ท้องจะเซถลา เดินไม่คล่องจึงได้แต่นอนกับนั่ง เคราะห์ยังดีที่ไม่มี

โรคอื่นมาแทรก แต่เวลาไปทำการผ่าตัดนั้นไม่น่ากลัวอะไรเลยหมอทำให้เสร็จภายใน ๔๐ นาทีเท่านั้น แต่ทั้งหมอและพยาบาลเอาใจใส่เกินไปมาฉีดยาและทำแผลให้วันละ ๒ ครั้งบ้าง ๔ ครั้งบ้าง เจ็บไม่กลัวแต่อายนางพยาบาลจังเลย เพราะมากันเป็นหมู่ ๆ และไม่ซ้ำหน้ากันช่วยเสียด้วย จนเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่หายตื่งเลย ขึ้นเป็นอีกคงไม่ยอมไปผ่าตัดอีกแน่ เดี๋ยวนี้ก็ซื้อเข็มขัดมารัดไว้ ความจริงโรคในที่ลับเช่นนี้ควรใช้บุรุษพยาบาลที่เป็นชายเหมือนกันคงจะมีคนไปผ่าตัดไส้เลื่อนกันอีกเยอะ ลองถามเพื่อนฝูงที่เป็นไส้เลื่อนและยังไม่ได้ผ่าตัดก็ว่ากลัวบ้าง อายหมอบ้าง และพยาบาลบ้าง ซึ่งเป็นหญิงสาวทั้งนั้นด้วย เป็นความจริงทีเดียวเฉพาะในข้อหลังนี้แหละมากกว่าจะอายหมอซึ่งเป็นชายเหมือนกัน

คุณยงเป็นข้าราชการที่ตั้งใจทำงานด้วยความเอาใจใส่ขยันขันแข็ง มีอัธยาศัยใจคอต่อเพื่อนฝูงดี และอาสาเป็นเจ้าภาพเจ้าการรับธุระทำงานหรือช่วยเหลือญาติมิตรสหายและเจ้านายด้วยอย่างซื่อตรงและจริงใจ คุณยงว่าไม่เคยรีดนาทาเร้นใครหรือขูดรีดประชาชนโดยใช้อำนาจหน้าที่การงานออกปากหรือขอร้องให้ใครต้องให้ทรัพย์สินในทางมิชอบเลย จะมีบ้างก็เป็นเพราะอำนวยความ

สะดวกให้ประชาชนหรือมิตรสหายดี เมื่อถึงปีใหม่จึงมีคนที่สำนึกคุณเอาของมาให้เองด้วยน้ำใสใจจริงนี่แหละเป็นส่วนมาก ข้าพเจ้าก็ทราบว่าคุณยงเป็นคนซื่อต่อราชการดีจริง ๆ อันควรสดุดีคนหนึ่ง ได้เห็นบ้านที่คุณยงเช่าที่เขาปลูกบ้านอยู่ก็รู้ทันทีว่าเป็นคนซื่อตรงหรือไม่ตรง หาคนดีในราชการอย่างคุณยงยากไม่ใช่เล่นเหมือนกัน พอจะเทียบได้กับงมเข็มในบ่อน้ำเห็นจะพอกำลังดี จะเทียบกับมหาสมุทรก็จะเกินไป

ลืมกล่าวถึงตัวข้าพเจ้าไปสักหน่อยที่ควรเล่าประกอบเรื่องของคุณยง คือพอจบชั้น ม.๖ แล้ว บิดาก็นำตัวไปฝากเป็นเสมียนฝึกหัดอยู่ที่กรมมหาดไทย ในอุปการะของเจ้าคุณสัจจาภิรมย์กับเจ้าคุณราชเสนา ในฐานะที่ท่านชอบพอกับบิดาข้าพเจ้าอย่างสนิทพอสมควร เจ้าคุณทั้งสองนี้ ท่านเป็นคนซื่อสัตย์ตรงไปตรงมาพูดไม่เกรงใจใครตามเหตุผลอันถูกต้องผู้ใหญ่ในกระทรวงมหาดไทยพากันนับถือท่านทั้งสองนี้มาก ท่านสอนข้าพเจ้าให้พยายามเอาอย่างท่านมิดูมิรู้ทำงานได้ด้วยสติปัญญาแล้วไม่จำเป็นต้องประจบใครเลยก็ได้ ต่อมาก็เห็นว่าจริงอย่างที่ท่านสอนจนได้ดีมาเรื่อย ๆ เหมือนกัน คือ ทำงานอยู่ปีเดียวก็ได้บรรจุเป็นเสมียนเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗

เงินเดือน ๓๐ บาท แล้วเลื่อนเป็น ๓๕ บาท ในปีถัดไปพอต้นปี ๒๔๗๙ ข้าพเจ้าสอบปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้ พอถึงกลางปีก็ได้รับแต่งตั้งให้ไปเป็นนายอำเภอ พอเป็นได้ครบ ๙ เดือน ก็เลื่อนเป็นปลัดจังหวัดผู้ช่วยชั้นตรี เดี๋ยวนี้คงพอจะเทียบได้กับจ่าจังหวัดตรี แต่มีอายุโสกว่าหน่อย เพราะทำการแทนปลัดจังหวัดทุกอย่าง เพราะตำแหน่งปลัดจังหวัดที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์สมัยนั้นไม่มี เป็นอยู่ปีเดียวก็ถูกย้ายมาเป็นปลัดอำเภอตรีประจำกิ่งหัวหิน ได้เงินเดือนเพิ่มอีกเดือนละ ๑๐ บาท เป็นกรณีพิเศษ เมื่อต้นปี ๒๔๘๑ พอถึง พ.ศ. ๒๔๘๒ ต้นปี ก็ต้องย้ายเข้ามาเป็นประจำแผนกในกรมมหาดไทยอีก ตอนนี้จึงได้มีโอกาสพบปะกับคุณยงตามเคยอีก เรามีรถมอเตอร์ไซด์ ๒ ล้อเก่า ๆ ขี่กันคนละคันเพราะราคาเพียงคันละ ๑๒๕ บาทเท่านั้น ได้เที่ยวอยู่ในกรุงเทพ ฯ ไม่เท่าไร ข้าพเจ้าก็ต้องย้ายไปรับตำแหน่งนายอำเภอที่จังหวัดสตูลเสียราว ๑๑ เดือน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ พอกรมประชาสงเคราะห์ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ พล. ต. ก้าน จำนงภูมิเวท รองอธิบดีในสมัยนั้นก็ขอย้ายเอาตัวข้าพเจ้ามาช่วยราชการทางกรมประชาสงเคราะห์เพราะไปถูกเส้นกันแต่ครั้งท่าน

เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนได้มาช่วยท่านทำงานพิเศษให้แก่ท่านอีก เมื่อท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครและธนบุรีฉะนั้นพอท่านเป็นรองอธิบดี ท่านจึงขอเอาตัวข้าพเจ้ามาช่วยงานอีกคนหนึ่งในตำแหน่งหัวหน้าแผนกจนเกือบจะเต็มขั้นเพราะเงินเดือนขึ้นปีละ ๒ ขั้นตั้ง ๓ หน เนื่องจากรับไปสร้างนิคมสร้างตนเองที่ลพบุรี อันเป็นที่กันดาร งานลำบากหาคนไปอยู่ได้ยากในเวลานั้นต่างกลัวไข้ป่าหรือไข้มาลาเรีย จนมหาสงครามครั้งที่ ๒ เลิก ข้าพเจ้าจึงได้ย้ายกลับมาอยู่ในกรม ทำหน้าที่วางระเบียบข้อบังคับและกฎหมายเกี่ยวกับการจัดรูปนิคมต่าง ๆ พอทำเสร็จ คุณเชื้อพิทักษากร ก็มาขอตัวไปเป็นหัวหน้ากองสวัสดิการสงเคราะห์เป็นคนแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ คุณเชื้อเป็นคนตรงซื่อสัตย์สุจริตไม่ขี้เหนียวหรือบ้ายศศักดิ์อะไรเลย ข้าพเจ้าจึงทำงานให้เต็มที่ เกิดผลหลายอย่างได้ทั้งคนและเงินมาขยายงาน และอย่างสุจริตเหมือนกันต่อมาคุณเชื้อ ก็ต้องย้ายไปเป็นข้าหลวงภาคพิษณุโลก เพราะความตรงไปตรงมา

ข้าพเจ้าได้อยู่กรมประชาสงเคราะห์ต่อมาและได้ขยายงานออกไปหลายอย่างได้ผลอย่างน่าพึงพอใจและเป็นคนปากกล้าในการ

ทำงานด้วย จึงพลอยเลื่อนเป็นชั้นพิเศษไปกับเขาด้วย เพราะสอบแข่งขันได้ด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ จนกระทั่งอยู่กรมประชาสงเคราะห์ไม่ได้ เพราะความเอือมระอารู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมดังจะกล่าวต่อไป

เขียนไปเขียนมาสงสัยเหมือนกันว่าทำไมจึงเอาเรื่องตัวเองมากล่าวปนกับเรื่องคุณยงด้วย จึงเขียนแบบนอกแบบให้ผู้อ่านเกิดความขบขันขื่นด้วยประกอบกับคุณยงกับข้าพเจ้าก็เคยโดนเรื่องละม้ายคล้ายคลึงกันมาด้วย เสียแต่คุณยงไม่ค่อยจะกล้าโต้แย้งกับผู้ใหญ่ในเมื่อมีเหตุผลในเรื่องสำคัญ ๆ เท่านั้น คุณยงจึงเป็นคนได้ดีโดยลำแข้งเหมือนกันก็ว่าได้ เพราะซื่อตรงขยันงานและรู้จักการเอาใจผู้ใหญ่ และมิตรสหายเป็นอันดีอยู่เสมอต้นเสมอปลาย สติปัญญาก็ใช้ได้เก่งพอใช้ทีเดียว ดังนั้นข้าพเจ้าก็เหมือน ๆ กันกับคุณยงดีกว่ากันหน่อยหนึ่งก็คือ ทำราชการจนได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดไปกับเขาจนได้ ความจริงนั้นได้คิดเลิกไม่มีจิตใจอยากจะทำงานอะไรต่อไปอีกแล้ว นับแต่เกิดความรู้สึกอย่างชัดแจ้งว่าไม่ได้รับความยุติธรรมในกรณีที่ผู้จัดการธนานุเคราะห์ ๓ ธนบุรี กระทำการทุจริตจนต้องคำพิพากษาศาลให้จำคุก ทั้งนี้มีมูลทินไปถึงท่าน

ผู้ใหญ่ ๆ ซึ่งมีอำนาจในบรรดาคณะกรรมการควบคุมสถานธนา-นุเคราะห์ว่ามีส่วนปล่อยปละละเลยอันควร จะต้องให้พ้นหน้าที่ไปรวมทั้งพนักงานคนสำคัญ ๆ อีก ๒ คนด้วย แต่ผู้มีอำนาจเกิดความลำเอียงหรือจะเกรงกลัวอิทธิพลคนอื่นอีกต่อหนึ่งอยู่ด้วยก็ไม่ทราบชัดจึงเอาเรื่องไปแช่เย็นแล้วพูดด้วยปากว่าขอให้เลิกแล้วกันไปเสียเถอะอย่าเอาเรื่องถึงคนอื่นซึ่งมีมลทินเลย เพราะเขาก็มีบุญคุณและเป็นผู้ใหญ่ด้วย เกรงว่าจะเสียเกียรติแก่เขามากไป ข้าพเจ้าไปเตือนท่านหลายหนว่าถ้าจะเอาอย่างนั้นก็ให้สั่งมาเป็นลายลักษณ์อักษรซีอย่าเอาไปเก็บไว้เฉย ๆ ข้าพเจ้าจะเอาคำสั่งนั้นปิดประกาศแจ้งให้ลูกน้องผู้เป็นกรรมการไปสอบสวนเรื่องนี้เห็นและรู้กันให้ทั่ว มิฉะนั้นเขาจะหาว่าข้าพเจ้าเป็นมวยล้ม เพราะข้าพเจ้าเป็นประธานกรรมการท่านก็หาเชื่อไม่ ท่านคงนึกว่า ข้าพเจ้าไม่มีหนทางจะไปไหนเพราะเป็นผู้อำนวยการกองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์มีเบี้ยประชุมเดือนละราว ๑ พันบาท กับเงินโบนัสและค่ารับรองอีกราวปีละ ๔ พัน ข้าพเจ้าทำตัวเป็นมังกรซุ่มเล็บมาหลายหนแล้วท่านเอาใจข้าพเจ้าหลายอย่างว่าต่อไปจะต้องการอะไรท่านจะเชื่อฟังและช่วยหมด ขอให้ยุติเรื่องนี้ไว้เรื่องเดียวเท่านั้น ข้าพเจ้าก็เรียน

ท่านว่าได้ลงทุนลงแรงล่อบส่วนจนได้ความมาด้วยความเหนื่อยยาก ถึงขั้นนี้แล้วจะมาขอเลิกเสีย ข้าพเจ้าจะเอาหน้าไปไว้ที่ไหนเล่าอายลูกน้องและคนทั่วไป ถ้าไม่สั่งการอย่างไรข้าพเจ้าจะขอลาออกหรือขอย้ายไปประจำกระทรวงเท่านั้นก็พอใจแล้ว แต่กระทรวงท่านก็เจตนาหวังดีจะช่วยเหลือข้าพเจ้าให้ได้ตำแหน่งที่สูงกว่าจริง ๆ ทั้ง ๆ ที่ได้อ้อนวอนต่อท่านปลัดกระทรวงและท่านรองปลัดกระทรวงทั้ง ๓ คนแล้วว่า ข้าพเจ้าขอความกรุณาย้ายมาประจำกระทรวงเพื่อหวังพักผ่อนจริง ๆ หลังจากจบการศึกษา ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร์ชุดที่ ๗ แล้วเท่านั้น มิได้หวังจะเป็นผู้ว่าราชการตามที่ท่านจะกรุณาเลือกหาให้อย่างใดเลย เพราะโรคไส้เลื่อนทำให้สุขภาพทรุดโทรม คงจะทำงานตรากตรำให้สมบูรณ์ไม่ได้เสียแล้วก็ได้ย้ายมาได้สมใจ แต่ในไม่ช้าบังเอิญคุณสนิท วิไลจิตต์มิตรเก่าอันสนิท ครั้งเป็นรองอธิบดีกรมการปกครองปัจจุบันมาพูดจาหว่านล้อมชวนให้ไปช่วยราชการกรมการปกครองอีกตำแหน่งหนึ่งในฐานะผู้อำนวยการฝึกอบรมพลเมืองและข้าราชการทั่วประเทศตามระบอบประชาธิปไตย ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่คิดว่าทำให้จะต้องเดินทางไปภูมิภาคมากนัก จึงตกลงใจไปช่วยเต็มที่โดยกระทรวงเห็น

ชอบด้วย จนกระทั่งอาการไส้เลื่อนกำเริบขึ้น จึงได้เข้าผ่าตัดที่โรงพยาบาลเนื่องจากผลงานที่ทำไปแล้วได้ผลดี ทางกระทรวงและกรมการปกครองจึงถือเป็นความดีความชอบ เสนอแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดนครนายกเป็นบำเหน็จตอบแทนความชอบให้จนได้โดยมิได้ทาบทามอะไรอีกเลย นับว่าเป็นพระคุณอย่างยิ่งที่จะลืมเสียมิได้อย่างแน่นอน แต่ข้าพเจ้ารู้สึกตัวเองว่าสุขภาพไม่อำนวย คิดว่าคงจะทำให้สมบูรณ์ตามหน้าที่ต่อไปอย่างแต่ก่อนไม่ไหวแล้วจริง ๆ ทั้งรู้สึกเหน็ดเหนื่อยหน่าย เอือมระอา ในกรณีตอนที่ต้องย้ายไปประจำกระทรวงจากกรมประชาสงเคราะห์เสียแล้วด้วย จึงได้ขอกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ หลังจากที่ไปรับตำแหน่งแล้วได้ ๑ เดือนครึ่งพอดี ในวันที่ ๑๖ พ.ย. ๒๕๑๒ เมื่ออายุครบ ๕๕ ปีเศษ

พ้นจากราชการแล้วก็ได้รับบำนาญมากพอใช้สอยตามสมควร ก็รู้สึกว่าจะค่อยสบายดีขึ้น คลายกังวลการงานได้ตั้งหลายอย่าง ทั้งประหยัดไม่ได้ออกสังคมอะไรที่ไหนมาเกือบ ๓ ปีแล้ว เว้นแต่ วปอ. ๗ จะมีการสังสรรกันก็จะพยายามไปให้ปีละครั้งแต่ไปมาทีไรแย่ทุกที เหนื่อยเพราะอดสนุกไปกับเขาไม่ได้แต่ไม่ได้สนุกกับเรื่อง

ผู้หญิงยิ่งเรื่ออะไรหรอก ที่เหนื่อยก็เพราะชอบเต้นรำวง และคุยกันให้ตลกโปกฮาในหมู่คณะที่ชอบพอกันมาก เพื่อความรื่นเริงอันจริงใจด้วยเท่านั้น อ้าว ปากกาไปให้เขียนออกนอกเรื่องอีกแล้ว ขอวกเข้าเรื่องต่อไปอีกหน่อย

เนื่องจากคุณยงกับข้าพเจ้าเป็นญาติใกล้ชิดกันคบกันมาแต่เล็กจนโตติดต่อกันอยู่เสมอด้วย ทั้งได้อุปสมบทพร้อมกับข้าพเจ้าจำวัดอยู่กุฏิเดียวกันด้วย ที่วัดบรมนิวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ รวม ๑ พรรษา จึงเห็นใจกันยิ่งขึ้น เมื่อบุตรสาวอันเป็นธิดาของคุณยงได้ขวนขวายไปอ้อนวอน ขอให้ช่วยเขียนเรื่องเกี่ยวกับคำไว้อาลัยให้สักเรื่องโดยเร็วสุดแต่จะกรุณาได้แล้วแต่เห็นควร เพื่อให้ทันพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิง ข้าพเจ้าจึงเลือกเรื่องนี้มาเขียนให้ เพราะเป็นเรื่องจริงจึงเขียนได้ง่ายและทันใจด้วย ทั้งคิดว่าคงเป็นเรื่องนิทัศน์อุทาหรณ์ ที่น่าจะรับฟังกันได้เรื่องหนึ่งสำหรับข้าราชการด้วยกันด้วย

ที่สุดนี้ใคร่ขอยกย่องคุณยง รวมทั้งธิดาทั้งสองของคุณยงที่รู้จักพูดด้วยความชาญฉลาดคล่องแคล่วเหนือกว่าบิดามารดา

ของเธอ จนปู่ต้องใจอ่อนเขียนให้ทั้ง ๆ ที่อาการเจ็บป่วยยังมีอยู่ เอาจนสำเร็จตามประสงค์ และเป็นการสนองคุณคุณยงให้ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพสมปรารถนาเทอญ และขอให้โลกซร้องสรรเสริญด้วย

อนันต์ พยัคฆันตร

๙ มิ.ย. ๑๓

สดุดีผู้ตาย

กาลเวลาที่ผ่านมากว่า ๒๕๐๐ ปี บัญญัติกับคำสอน ของพระพุทธองค์ก็ยังดูใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งมีทั้งความจริงและอนิจจัง อันเป็นทางสงบที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ผุดผ่องให้แสงสว่างแก่มวลมนุษย์ ที่กำลังหลงทางหันกลับไปสู่ความดีและเว้นความชั่ว เรื่องของกิเลสกับตัณหาก็ย่อมวนเวียนอยู่กับผู้ที่มีลมหายใจเข้าออก ซึ่งจะมีทั้งทุกข์และสุข ระคนกัน ผู้ที่ตายไปแล้วย่อมมีแต่ความสงบ เหลือความดีความชั่วสถิตย์ไว้ในโลกา

คุณยง บุณโยทยาน เป็นผู้หนึ่งที่ได้หนีความวุ่นวายทางโลกไปสู่ความสงบสุขชั่วนิรันดร แต่ได้ทิ้งคุณความดีเอาไว้ ทำให้พวกเราอดอาลัยในการจากไปครั้งนี้เสียมิได้เลย อะไรคือคุณความดีของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว จะขอพูดแต่พอสังเขปดังนี้คือ

๑ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และกตัญญูกตเวที

๒ มีความเคารพรักบิดามารดา ครู อาจารย์ และครอบครัว

๓ มีความขยันหมั่นเพียรติดต่อกิจการงานทั้งทางราชการและส่วนตัว

๔ มีใจเป็นนักกีฬา โอบอ้อมอารีย์เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อสังคม

๕ มีจิตใจเป็นกุศลเข้าถึงรสพระธรรม

เมื่อยังมีชีวิตอยู่ คุณยง บุณโยทยาน ได้ประกอบแต่กรรมดีไว้ เมื่อล่วงลับไปแล้วผลบุญแห่งจิตย่อมจะนำดวงวิญญาณสถิตย์สู่วิมานบนสรวงสวรรค์ อันเป็นแดนสุขาวดีที่มีแต่ความสงบสุข

สายตรวจที่ ๒ กองตรวจ กรมสรรพสามิต

เมื่อข้าพเจ้าร่วมงานกับคุณยง บุณโยทยาน

ข้าพเจ้าเกี่ยวข้องกับคุณยง บุณโยทยาน ในตอนท้ายแห่งราชการใกล้ครบเกษียณอายุของข้าพเจ้า สำหรับคุณยง บุณโยทยานเอง บังเอิญก็เป็นตอนเกือบสุดท้ายทั้งราชการและชีวิตภพชาติด้วยเหมือนกัน ฉะนั้น ความรักใคร่สนิทสนมกับคุณยง บุณโยทยาน จึงมีมาก มีความอาลัยคิดถึงอยู่เสมอ แม้คุณยง บุณโยทยาน ล่วงลับไปแล้ว บางเวลาคำนึงถึงเรื่องในอดีตก็มักนึกถึงคุณยง บุณโยทยาน เพื่อนร่วมงานอยู่

นับว่าเป็นบุญของข้าพเจ้าที่ตอนจะครบเกษียณ ข้าพเจ้าได้เพื่อนร่วมปฏิบัติงานเป็นคนดี ข้าพเจ้าจึงจากราชการในวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๑ ด้วยความสบายใจ ประกอบด้วยความรักความอาลัยเพื่อนร่วมงานทั้งปวงในกองตรวจ ซึ่งก็มีคุณยง บุณโยทยาน นายตรวจสรรพสามิตโท เป็นส่วนสำคัญผู้หนึ่งในจิตใจ

เมื่อกรมสรรพสามิตได้รับการปรับปรุงใหม่ กองปราบปรามเปลี่ยนชื่อเป็น กองตรวจ ตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งเดิมประกอบด้วย

หัวหน้ากองปราบปราม หัวหน้าแผนกสืบสวน ประจำแผนกก็เปลี่ยนเป็นนายตรวจสรรพสามิตพิเศษ นายตรวจสรรพสามิตเอก นายตรวจสรรพสามิตโท เป็นลำดับไปจนถึงนายตรวจสรรพสามิตจัตวา ไม่มีแผนกใด ๆ เลย

เดิมคุณยง บุณโยทยาน มีตำแหน่งหัวหน้าแผนกสืบสวน เป็นกำลังสำคัญในการดูแลงานการต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยเบาใจข้าพเจ้า ก่อนแต่นั้น ตำแหน่งนี้ คุณสำยูร อุตตมเวทิน (ซึ่งได้ล่วงลับไปแล้ว) ปฏิบัติอยู่ เมื่อคุณสำยูร ฯ จากไปโดยได้เลื่อนเป็นชั้นเอก ตำแหน่งสรรพสามิตจังหวัดสงขลา ข้าพเจ้าเสียดายคุณสำยูร อุตตมเวทิน เหลือเกิน เพราะคุณสำยูรช่วยดูแลการงานช่วยแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้ข้าพเจ้าปฏิบัติราชการตำแหน่งหัวหน้ากองปราบด้วยความสะดวกสบายใจ เมื่อคุณสำยูรมาย้ายไปเสีย ก็เกิดความวิตกว่า กาลข้างหน้าจะเป็นสุขหรือ

ครั้นเมื่อได้ คุณยง บุณโยทยาน มาแทน ปรากฏว่าข้าพเจ้าก็มีความสุขในราชการดังเดิม ข้าพเจ้ายังได้คนดีมาช่วยข้าพเจ้าต่อไป

เมื่อแผนกสืบสวนยุบเลิก ข้าพเจ้าก็ยังต้องให้คุณยง บุณโยทยาน ปฏิบัติงานเช่นเดียวกับหัวหน้าแผนกสืบสวน คือ ช่วยดูแลกิจการงานต่าง ๆ เสมือนเลขานุการต่อไปอีก

งานของกองตรวจเป็นงานล่อแหลม แม้เจ้าหน้าที่คือนายตรวจจะปฏิบัติงานโดยสุจริต ก็อาจจะมีเรื่องได้ ด้วยถูกพวกทุจริตที่ถูกจับแกล้งกล่าวหาใส่ความ ก็หากถ้าได้เจ้าหน้าที่นายตรวจไม่ซื่อสัตย์สุจริตเสียเองจริง ๆ แล้ว กองตรวจจะร้อนอย่างไร คุณยง บุณโยทยาน เป็นข้าราชการผู้หนึ่งในตำแหน่งหัวหน้างานที่มีส่วนทำให้ข้าพเจ้าเย็นอยู่ในกองตรวจจนตลอดครบเกษียณอายุ คุณยง บุณโยทยาน เองก็จากกองตรวจไปพร้อม ๆ กับข้าพเจ้าด้วยได้ตำแหน่งชั้นเอก สรรพสามิตจังหวัดภูเก็ต

คุณยง บุณโยทยาน บุญน้อยเพราะอายุสั้น ซึ่งจะโทษใครโทษอะไรยาก ด้วยผลวิบากจากชาติก่อนเป็นแรงสำคัญ แต่อย่างไรก็ดี คุณยง เป็นคนดีเป็นผู้หวังดีต่อราชการ แม้ในครอบครัวข้าพเจ้าเห็นคุณยงรักบุตรมาก เป็นห่วงใยบุตรเหลือเกิน นี่ก็เป็นความดีของคุณยง อีกส่วนหนึ่ง

คุณยง บุณโยทยาน จากไปแล้วด้วยดี ท่ามกลางความอาลัยของบุตร-ภริยา-ญาติและมิตรทั้งปวง ขอให้คุณยง บุณโยทยาน ได้ประสบความเกษมสุขในสัมปรายภพ มีทิพยสมบัติถ้วนทั่วทุกประการ เทอญ.

เต็ม สุวิกรม

อดีตหัวหน้ากอง กองปราบปราม กรมสรรพสามิต

คำไว้อาลัย

แด่

คุณยง บุณโยทยาน

ในสายตาของข้าพเจ้าเห็นว่า คุณยง บุณโยทยาน เป็นคนดี ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งและอดทน เป็นผู้ที่มีนิสัยโอบอ้อมอารีต่อเพื่อนฝูงมิตรสหาย และผู้ใต้บังคับบัญชา เคารพนบนอบและเชื่อฟังต่อผู้ใหญ่ ควรแก่การรักใคร่และนับถือ คุณยง ฯ กำลังเจริญในหน้าที่ราชการ การที่คุณยง ฯ มาด่วนจากไปโดยที่ยังไม่ถึงอายุขัยเช่นนี้ ย่อมเป็นที่น่าเสียดายแก่ผู้บังคับบัญชา และยังความเศร้าโศกแก่บรรดาญาติและมิตรสหายเป็นอย่างยิ่ง

ในโอกาสวันพระราชทานเพลิงศพนี้ ด้วยกุศลผลบุญที่บรรดาญาติมิตรสหายได้บำเพ็ญมา ขอจงเป็นผลตอบสนองให้

คุณยง บุณโยทยาน จงไปสู่สุคติและประสบสุขในสัมปรายภพ โดยควรแก่คติวิสัยด้วยเทอญ.

(นายเฟื้อ สุวรรณิน)
รองอธิบดี กรมสรรพสามิต

๙ กรกฎาคม ๒๕๑๓

คำไว้อาลัย

ข้าพเจ้าไม่เคยนึกเลยว่าคุณยง บุณโยทยาน จะอายุสั้นเพียงแค่นี้ทั้ง ๆ ที่ร่างกายของคุณยง ยังแข็งแรงปราดเปรียวพอที่จะอยู่ทำอะไร ๆ ได้ต่อไปอีกหลาย ๆ ปี แต่เมื่อเป็นโรคมะเร็งเข้าแล้วก็หมดทางจะรักษาให้หายได้เพราะกว่าจะรู้ว่าเป็นโรคมะเร็งก็เมื่อสายเสียแล้วเกือบทุกราย

คุณยง เป็นข้าราชการสรรพสามิตที่ปฏิบัติราชการในหน้าที่มาด้วยความเข้มแข็งและอดทน โดยเฉพาะในด้านการปราบปรามผู้กระทำผิดเกี่ยวกับงานสรรพสามิต นั้น คุณยงเป็นมือดีคนหนึ่งของกรมสรรพสามิตทีเดียว ที่ข้าพเจ้ากล้าเขียนเช่นนี้ ก็เพราะได้ร่วมรับราชการกับคุณยงในกรมสรรพสามิตมานานหลายสิบปี ทั้งในทางส่วนตัวที่ข้าพเจ้าได้ใกล้ชิดสนิทสนมกับครอบครัวของคุณยงมาย่อมทราบความเป็นไปของคุณยงได้ดี

ข้าพเจ้าเสียดายนักที่เราต้องขาดเพื่อนข้าราชการสรรพสามิตที่ดีไปเสียคนหนึ่งในเวลาอันรวดเร็ว และผู้ที่มีความเสียดายยิ่งกว่าข้าพเจ้าก็คือครอบครัวของคุณยงเอง เพราะต้องขาดหลักสำคัญยิ่ง

ของครอบครัวที่ได้เคยอุปการะให้ความอบอุ่น แก่ภรรยาและบุตรอีก ๕ คน ซึ่งกำลังเล่าเรียนอยู่อีกถึง ๔ คน จะต้องขวนขวายหาเลี้ยงตนเองไปอีกนานด้วยความยากลำบากและว้าวุ่นกว่าเมื่อยังมีคุณยงอยู่ และยังไม่ทราบว่าชตากรรมจะดำเนินไปเช่นใดในกาลข้างหน้า แต่แน่ละก็ต้องปากกัด ตีนถีบกันไปจนสุดฤทธิ์ เพื่อความอยู่รอดด้วยกันทุกคน

ข้าพ.เจ้าขอตั้งจิตอธิษฐาน ให้บรรดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจงได้ช่วยนำวิญญาณของคุณยง บุณโยทยาน ซึ่งได้ประกอบกรรมทำความดีเมื่อยังมีชีวิตอยู่ให้ได้ประสบความสงบสุขพอสมควรในปรภพโน้นและได้ช่วยให้ทุกคนในครอบครัวของคุณยง ที่ยังคงเวียนว่ายอยู่ในโลกนี้จงประสบความสำเร็จ สมหวังปราศจากทุกข์โรคภัยันตรายทั้งปวงตลอดไปด้วย.

ประสาทศิลป์ อาภรณ์ศิริ

สรรพสามิตจังหวัดนครศรีธรรมราช

๒๘ เมษายน ๒๕๑๓

แสนอาลัย

วันนั้น ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ได้มาถึง ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นมาก เพราะเป็นวันสอบวันแรกของการสอบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. ๕) ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเชื่อว่าคุณพ่อของข้าพเจ้าคงจะรู้สึกตื่นเต้นเช่นกัน เนื่องจากคุณพ่อสนใจในการเรียนของข้าพเจ้ามาก และปรารถนาที่จะเห็นประกาศนียบัตร ม.ศ. ๕ ปรารถนาที่จะเห็นข้าพเจ้าเป็นนิสิตหรือนักศึกษาอย่างเช่นพี่ชายของข้าพเจ้าบ้าง อนิจจา คุณพ่อของลูกไม่มีโอกาสที่จะได้เห็นไม่มีโอกาสที่จะได้ยินเรื่องราวที่ปรารถนา ไม่มีโอกาสแม้กระทั่งจะถามข้าพเจ้าว่า "ทำข้อสอบ ม.ศ. ๕ ได้ไหม" เพราะคุณพ่อได้จากโลกนี้ไปเสียตั้งแต่ก่อนเที่ยงของวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ข้าพเจ้าทราบข่าวมรณกรรมของคุณพ่อเมื่อกลับมาถึงบ้านในเย็นวันนั้น เมื่อได้ยินครั้งแรกข้าพเจ้ายังไม่เชื่อแม้กระทั่งบัดนี้ก็ตาม ข้าพเจ้ายังไม่อยากจะเชื่อ (เพราะความรู้สึกเคยชินต่อการที่คุณพ่ออยู่ไกลจึงนึกว่าคุณพ่ออยู่ต่างจังหวัดอยู่เสมอ) ในเย็นวันนั้นพอเห็นหน้าน้องสาวฝาแฝดของข้าพเจ้าทั้ง ๒ คน ข้าพเจ้าไม่รู้จะบอกน้อง

อย่างไรดี ซึ่งข้าพะเจ้าบอกไปอย่างไรข้าพะเจ้าจำไม่ได้เสียแล้ว ที่จำได้คือเรา ๓ พี่น้อง ต้องกลั้นความรู้สึกที่จะระเบิดออกมาอย่างยากลำบากยากเย็น แต่ไม่สำเร็จ เราร้องไห้ ร้องไห้ ให้กับการสูญเสียบิดาอันเป็นที่รักยิ่งของเรา โธ่ คุณพ่อขา แล้วลูก ๆ จะหาพ่อได้อีกที่ไหน ลูกมีพ่ออยู่คนเดียว คุณพ่อไม่น่าทิ้งลูก ๆ ของคุณพ่อไปเร็วเลย ถ้าเป็นไปได้ข้าพเจ้าก็อยากจะแลกชีวิตของคุณพ่อด้วยชีวิตของข้าพเจ้า เพื่อให้พี่ ๆ น้อง ได้มีโอกาสอยู่ใกล้คุณพ่อได้อีก ข้าพเจ้ายินดีที่จะแลกด้วยจริง ๆ เพราะชีวิตของข้าพเจ้าเท่ากับเป็นชีวิตที่ยังไม่มีค่าสำหรับใครแม้แต่คนเดียว ส่วนคุณพ่อเป็นผู้คุ้มครองดูแลชีวิตต่าง ๆ อีกหลายชีวิตที่ยังไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ ประการสำคัญยังไม่มีลูกคนใดที่จะได้มีโอกาสทดแทนบุญคุณของคุณพ่อเลย มาบัดนี้ข้าพเจ้าทราบดีเสียแล้วทราบดีว่าเป็นไปไม่ได้แน่ ๆ ในการที่จะเรียกร้องให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อกลับมาสิงสถิตย์อยู่ในร่าง มาอยู่เพื่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ๆ อีกต่อไป

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

ข้าพเจ้าจำได้ดีถึงซึ่งความหมายของกาพย์บทนี้ ซึ่งคุณพ่อเคยท่องและแปลให้ฟัง ข้าพเจ้าคิดว่าก็เช่นเดียวกับคำแปล ถึงแม้คุณพ่อจะได้จากโลกนี้ไปแล้ว แต่คุณความดีของคุณพ่อก็ยังมีเหลืออยู่มาก ซึ่งยากแก่การนำมาพรรณนาให้หมดได้ ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอให้ได้อยู่ร่วมครอบครัวเป็นพ่อลูกกันอีก ชาตินี้ลูกคงทำบุญมาร่วมกับคุณพ่อน้อยไป คุณพ่อจึงได้ทิ้งลูก ๆ ไปก่อน สุดท้ายนี้ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกดลบันดาลให้คุณพ่อได้ไปสู่สุขคติภพเทอญ.

บุญวัฒนา บุณโยทยาน

รักสุดจะพรรณนา

คุณพ่อผู้เบ็นสุดที่รักของลูกต้องจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ซึ่งทำความเศร้าโศกเสียดายให้กับพวกลูก ๆ ภรรยาและญาติมิตรเบ็นอย่างมาก ที่ต้องสูญเสียคุณพ่อไปอย่างไม่มีวันกลับนี้ พวกลูก ๆ ต้องกำพร้าพ่อตั้งแต่อายุยังน้อย

คุณพ่อบ่วยเบ็นโรคมะเร็งในต่อมลูกหมากมา ๓ บี ได้รับการผ่าตัดครั้งแรกที่ โรงพยาบาลศิริราช หลังจากการผ่าตัดคุณพ่อก็มีอาการดีขึ้นตามลำดับ แต่อยู่มาได้ไม่กี่เดือน อาการของโรคร้ายก็กำเริบอีก น้ำหนักคุณพ่อเริ่มลดลงจาก ๗๐ กิโลเบ็น ๔๗ กิโลและลดลงมาเรื่อย ๆ ซึ่งพวกลูก ๆ ก็ใจหายไปตาม ๆ กัน คุณพ่อได้เข้ารับการรักษาที่ โรงพยาบาลประจำจังหวัดภูเก็ตจนกระทั่งอาการค่อยยังชั่วพอที่จะมาราชการที่กรุงเทพ ฯ และเยี่ยมลูกๆได้ คุณพ่อก็ได้เดินทางจากจังหวัดภูเก็ตมาราชการที่กรุงเทพฯ และเยี่ยมลูก ๆ เพื่อที่จะได้เห็นลูก ๆ อยู่พร้อมหน้ากัน แต่เมื่อคุณพ่อถึงกรุงเทพ ฯ อาการก็ได้ทรุดหนักลงเรื่อยต้องให้เลือดกันบ่อยครั้ง และต้องเข้ารักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลมิชชั่นออกจากโรงพยาบาลมิชชั่นได้ไม่กี่วันก็ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลมิชชั่น

อีกครั้งแล้วครั้งเล่า ครั้งหลังสุดได้เข้ารักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช จนกระทั่งคุณพ่อทนความทรมานของโรคร้ายไม่ไหวก็ได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ซึ่งตอนนั้นตัวลูกเองได้อยู่ที่ประเทศฮ่องกง ห่างเหินคุณพ่อไปเสียนาน ก็เกิดมีอุปทานหลายอย่างให้คิดว่าคุณพ่อได้เสียแล้วลูกหกล้มทั้ง ๆ ที่ไม่น่าจะเป็นได้จนหัวเข่าแตก ตอนกลางคืนลูกฝันว่าคุณพ่อเสีย และวันต่อ ๆ มาเวลากลางคืนลูกจะได้กลิ่นธูปไทยโชยมาทุกคืนจนกระทั่งลูกกลับบ้านพบกับความเศร้าใจอย่างสุดที่จะพรรณนาได้เมื่อทราบว่าคุณพ่อของลูกได้จากไปเสียแล้วเหมือนความฝันจริงทุกประการ

คุณพ่อของลูกเป็นคนอาภัพมาตั้งแต่เล็ก ก่อร่างสร้างตัวเองขึ้นมาด้วยน้ำพักน้ำแรงและด้วยลำแข้งของตัวเองโดยแท้ ๆ โดยมิได้ร่ำรวยมาจากกองมรดกที่ไหน พอจะได้สบายอยู่ด้วยกันพร้อมหน้าลูกภรรยาก็ต้องมีอันเป็นไป คุณพ่อพึ่งตัวเองหาเลี้ยงชีพด้วยน้ำพักน้ำแรงอย่างแท้จริง ซึ่งก็เป็นความภาคภูมิใจของลูก ๆ ทุกคนมากยากที่จะลืมได้ คุณพ่อเป็นพ่อพระอันประเสริฐของลูก ๆ ความอดทนมานะของคุณพ่อเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้พวกลูก ๆ เห็นถึงความสำคัญในการอดทน แม้คุณพ่อเจ็บขนาดเดินไม่ไหวแต่คุณพ่อ

ก็ต้องการกลับไปรับราชการภูเก็ตตามเดิม คุณพ่อตั้งใจจะกลับภูเก็ตทั้ง ๆ ที่ยังเดินไม่ได้ เพราะเป็นห่วงงานทางราชการมากกว่าเป็นห่วงสังขารของคุณพ่อเอง ถ้ากลับภูเก็ตคุณพ่อก็จะต้องนอนเจ็บอยู่คนเดียวแม้อาหารการกินก็ลำบากต้องทรมานตัวเองอีกนานซึ่งพวกลูก ๆ ก็ไม่ยอมให้คุณพ่อกลับไปรวมทั้งคุณแม่ก็ช่วยกันคัดค้านไว้ พยายามอ้อนวอนขอให้คุณพ่อลาออกจากงานเพื่อจะได้รักษาตัวและพักผ่อน เพราะการเป็นโรคมะเร็งนี้ร้ายแรงมาก เดินทางบ่อยไม่ดีประกอบกับคุณพ่อยังไม่แข็งแรงด้วย แต่คุณพ่อก็ยังหาเชื่อไม่ พยายามจะกลับไปทำงานที่ภูเก็ตให้ได้ จนพวกเพื่อน ๆ และญาติตลอดจนนายแพทย์ต้องช่วยกันขอร้องให้คุณพ่อลาออกจากทำงานมาพักผ่อนเสียก่อน คุณพ่อก็พยายามดื้ออีก แต่ผลสุดท้ายคุณพ่อเห็นจริงว่าคงจะทำงานต่อไปไม่ไหว แม้กระทั่งจะเซ็นชื่อยังเซ็นไม่ได้เลย ต้องพิมพ์ลายนิ้วมือ จึงได้ตัดสินใจลาออกด้วยน้ำตานอง เพราะคุณพ่อเป็นคนรักงานการมาก ปกติแล้วคุณพ่อทำงานโดยไม่เคยขาดเลยขนาดล้มหมอนนอนเสื่อก็พยายามแข็งใจไปทำงาน จนกระทั่งไม่ไหวจริง ๆ คุณพ่อเป็นคนรักความเป็นจริงเป็นจังต่อหน้าที่การงานมาก คุณพ่อเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก ๆ สอน

ให้ลูก ๆ ทุกคนรู้จักความอดทน คุณพ่อเป็นทั้งพ่อผู้ให้กำเหนิดและเป็นทั้งพ่อพระของลูก ๆ ความอดทนของคุณพ่อทำให้ลูก ๆ ไม่เคยลืมต่อไปอีกในกาลข้างหน้า

ความเจ็บป่วย การตาย เป็นของธรรมดาที่ต้องโศกเศร้าเสียใจ แต่การจากไปของคุณพ่อไม่มีใครหักใจห้ามมิให้เสียใจได้ คุณพ่อผู้อาภัพต้องจากไปอย่างไม่มีวันกลับ จากลูกและภรรยาและญาติมิตรทุก ๆ คนไป ทิ้งความอาลัยไว้ซึ่งไม่มีวันลืมจากลูกอยู่ข้างหลัง

ลูกขอให้ดวงวิญญาณอันอาภัพของคุณพ่อไปสู่สุขคติ ถ้าชาติหน้ามีจริงลูกขอให้คุณพ่อและลูก ได้กลับมาเป็นพ่อลูกกันใหม่ และขออย่าให้สิ่งใด ๆ ต้องมาพรากคุณพ่ออันเป็นสุดที่รัก ที่บูชาจากลูกไปอีกด้วยความอาลัยและห่วงใยเช่นนี้อีกเลย ขอให้เราพ่อลูกจงอยู่อย่างมีความสุข โดยไม่มีสิ่งร้ายมาเบียดเบียนอีกเลย

บุณยนาถ บุณโยทยาน

แบบสวดมนต์ทำวัตรเช้า

เมื่อพระภิกษุสงฆ์ทำสักการบูชาเสร็จแล้ว ทุกคนพึงนั่งคุกเข่าประนมมือพร้อมกัน ตั้งใจถวายความเคารพพระรัตนตรัย หัวหน้าที่ประชุมเป็นผู้นำว่า ดังต่อไปนี้

คำนมัสการพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อภิวาเทมิ. (กราบ)

สฺวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นมัสสามิ. (กราบ)

สุปฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ. (กราบ)

คำนมัสการพระพุทธเจ้า

(หัวหน้ากล่าวนำว่า)

หันทะ มะยัง พุทธัสสะ ภะคะวะโต ปุพพะ ภาคะนะมะการัง กะโรมะเส

อุบาสกอุบาสิการับพร้อมกัน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

(หัวหน้านำว่า)

หันทะ มะยัง พุทธาภิถุติง กะโรมะเส

(รับพร้อมกันว่า)

โย โส ตะถาคะโต อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู, อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวา, โย อิมัง โลกัง สะเทวะกัง สะมา ระกัง สะพรัหมะกัง, สัสสะมะณะพ์ราห์มะณิง ปะชัง สะเทวะมะนุสสัง, สะยัง อะภิญญา สัจฉิกัต์วา ปะเว เทสิ, โย ธัมมัง เทเสสิ อาทิกัล์ยาณัง มัชเฌกัล์ยาณัง ปะริโยสานะกัล์ยาณัง. สาตถัง

สัพ์ยัญชะนัง เกวะละปะริปุณณัง ปะริสุทธัง พ๎รัห๎มะจะริยัง ปะกาเสสิ, ตะมะหัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ ตะมะหัง ภะคะวันตัง สิระสา นะมามิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

(ผู้นำว่า)

หันทะ มะยัง ธัมมาภิถุติง กะโรมะเส

(รับสวดพร้อมกัน)

โย โส ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก, โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ, ตะมะหัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ ตะมะหัง ธัมมัง สิระสา นะมามิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

(ผู้นำว่า)

หันทะ มะยัง สังฆาภิถุติง กะโรมะเส

(รับสวดพร้อมกัน)

โย โส สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ญายะปะฏิปันโน

ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา, เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลีกะระณีโย, อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ, ตะมะหัง สังฆัง อภิปูชะยามิ ตะมะหัง สังฆัง สิระสา นะมามิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

ต่อไปนั่งตามปรกติแล้วสวดนอบน้อมพระรัตนตรัย (ผู้นำว่า)

หันทะ มะยัง ระตะนัตตะยัปปะณามะคาถาโย เจวะ สังเวคะปะริกิตตะนะปาฐัญจะ ภะณามะเส

(รับสวดพร้อมกัน)

พุทโธ สุสุทโธ กะรุณามะหัณณะโว, โยจจันตะสุทธัพพะระญาณะโลจะโน, โลกัสสะ ปาปูปะกิ เลสะฆาตะโก, วันทามิ พุทธัง อะหะมาทะเรนะ ตัง, ธัมโม ปะทีโป วิยะ ตัสสะ สัตถุโน, โย มัคคะปากามะตะเภทะภินนะโก, โลกุตตะโร โย จะ ตะ ทัตถะทีปะโน, วันทามิ ธัมมัง

อะหะมาทะเรนะ ตัง, สังโฆ สุเขตตาภะยะติเขตตะสัญญิโต, โย ทิฏฐะสันโต สุคะตานุโพธะโก, โลลัปปะหีโน อะริโย สุเมธะโส, วันทามิ สังฆัง อะหะมาทะเรนะ ตัง, อิจเจวะ เมกันตะภิปูชะเนยยะกัง, วัตถุตตะยัง วันทะยะตา ภิสังขะ ตัง, ปุญญัง มะยา ยัง มะมะ สัพพุปัททะวา, มา โหนตุ เว ตัสสะ ปะภาวะสิทธิยา.

อิธะ ตะถาคะโต โลเก อุปปันโน อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, ธัมโม จะ เทสิโต นิยยานิโก อุปะสะมิโก ปะรินิพพานิโก สัมโพธะคามี สุคะตัปปะเวทิโต, มะยันตัง ธัมมัง สุต๎วา เอวัง ชานามะ, ชาติปิทุกขา ชะราปิ ทุกขา มะระณัมปิ ทุกขัง, โสกะ ปริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสาปิ ทุกขา, อัปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข, ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข, ยัมปิจฉัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง, สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา, เสยยะถีทัง, รูปูปาทานักขันโธ, เวทนูปาทานักขันโธ, สัญญูปาทานักขันโธ, สังขารูปาทานักขันโธ, วิญญาณูปาทานักขันโธ, เยสัง ปริญญายะ, ธะระ–มาโน โส ภะคะวา, เอวัง พะหุลัง สาวะเก วิเนติ, เอวัง

ภาคา จะ ปะนัสสะ ภะคะวะโต สาวะเกสุ อนุสาสะนิ, พะหุลา ปะวัตตะติ, รูปัง อะนิจจัง, เวทะนา อะนิจจา, สัญญา อะนิจจา, สังขารา อะนิจจา, วิญญาณัง อนิจจัง, รูปัง อนัตตา, เวทะนา อะนัตตา, สัญญา อะนัตตา, สังขารา อะนัตตา, วิญญาณัง อนัตตา, สัพเพ สังขารา อะนิจจา, สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ. เต มะยัง, โอติณณาม๎หะ ชาติยา ชะรามะ ระเณนะ, โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ, ทุกโขติณณา ทุกขะปะเรตา, อัปเปวะนา มิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยา ปัญญาเยถาติ, จิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภะคะวันตัง (อุทิสสะ อะระหันตัง สัมมาสัมพุทธัง, สัทธาอะคารัส๎มา อะนะคาริยัง ปัพพะชิตา, ตัส๎มิง ภะคะวะติ พรัหมะ จะริยัง จะรามะ, ภิกขูนัง สิกขาสาชีวะสะมาปันนา,[๑] ตัง โน พ๎รัหมะจะริยัง อิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยายะ สังวัตตะตุ.) สะระณัง คะตา,

---

๑ ถ้าสามเณรสวด พึงเว้นคำว่า "ภิกขูนัง สิกขาสาชีวะสะมาปันนา"

ธัมมัญจะ สังฆัญจะ, ตัสสะ ภะคะวะโต สาสะนัง ยะถาสัตติ ยะถาพะลัง มะนะสิกะโรมะ, อนุปะฏิปัชชามะ, สา สา โน ปะฏิปัตติ, อิมัสสะ เกวะ ลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ อันตะกิริยายะ สังวัตตะตุ.

จบวิธีทำวัตรเช้า

หมายเหตุ ในวงเล็บสำหรับพระภิกษุ สามเณรสวด

แบบสวดมนต์ทำวัตรเย็น

คำบูชาพระรัตนตรัย

คำบูชาพระนี้ ผู้ที่เป็นหัวหน้าจะสวดนำเป็นวรรค ๆ ว่า

โย โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, ส๎วากขาโต เยนะ ภะคะวะตา ธัมโม, สุปะฏิปันโน ยัสสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ตัมมะยัง ภะคะวันตัง สะธัมมัง สะสังฆัง, อิเมหิ สักกาเรหิ ยะถา ระหัง อาโรปิเตหิ อภิปูชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภะคะวา สุจิระปะรินิพพุโตปิ, ปัจฉิมา ชะนะตานุกัมปะ มานะสา, อิเม สักกาเร ทุคคะปัณณา-การะภูเต ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำนมัสการพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบ)

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆังนะมามิ. (กราบ)

(ผู้เป็นประธานกล่าวนำว่า)

"หันทะ มะยัง พุทธัสสะ ภะคะวะโต ปุพพะภาคะนะมะการัญเจว พุทธานุสสะตินะยัญจะ กะโรมะเส.

รับสวดพร้อมกันว่า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

บทพุทธานุสสติ

ตัง โข ปะนะ ภะคะวันตัง เอวัง กัล๎ยาโณ กิตติสัทโท อัพภุคคะโต, อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู, อนุตตะโร ปุริสะธัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ.

หยุดระลึกถึงพระพุทธคุณพอควร

บทพุทธาภิคีติ

(ผู้เป็นประธานนำว่า)

หันทะ มะยัง พุทธาภิคีติง กะโรมะเส.

(รับสวดพร้อมกันว่า)

พุทธ์วาระหันตะวะระตาทิคุณาภิยุตโต, สุทธาภิญาณะ–กะรุณาหิ สมาคะตัตโต, โพเธสิ โย สุชะนะตัง กะมะลังวะ สูโร, วันทามะหัง ตะมะระณัง สิระสา ชิเนนทัง,

พุทโธ โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง

ปะฐะมานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิเรนะหัง

พุทธัสสาหัสมิ ทาโสวะ[๑] (ช.) / ทาสีวะ (ญ.) พุทโธ เม สามิกิส-สะโร,

พุทโธ ทุกขัสสะ ฆาตาจะ วิธาตา จะ หิตัสสะ เม

พุทธัสสาหัง นิยยาเทมิ สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,

หมายเหตุ (๑) หญิงว่า ทาสีวะ

วันทันโตหัง[๒] (ช.)
วันทันตีหัง (ญ.) จะริสสามิ พุทธัสเสวะ สุโพธิตัง.

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง พุทโธ เม สะระณัง วะรัง,
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑเฒยยัง สัตถุ สาสะเน,

พุทธัง เม วันหมาเนนะ[๓] (ช.) / วันทะมานายะ (ญ.) ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ,

สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง ตัสสะ เตชะสา

(หมอบกราบลงว่า)

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,
พุทเธ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง.
พุทโธ ปะฏิคคัณหาตุ อัจจะยันตัง,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเธ

หมายเหตุ (๒) หญิงว่า วันทันตีหัง
(๓) ,, วันทะมานายะ

บทธัมมานุสสติ

(ผู้เป็นประธานนำว่า)

หันทะ มะยัง ธัมมานุสสะตินะยัง กะโรมะเส.

(รับพร้อมกันว่า)

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก, โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ.

หยุดระลึกถึงพระธรรมคุณพอควร

บทธัมมาภิคีติ

(ผู้เป็นประธานนำว่า)

หันทะ มะยัง ธัมมาภิคีติง กะโรมะเส

(รับพร้อมกัน)

ส๎วากขาตะตาทิคุณะโยคะวะเสนะ เสยโย, โย มัคคะปากะปะริยัตติวิโมกขะเภโท, ธัมโม กุโลกะปะตะนา ตะทะธาริธารี, วันทามะหัง ตะมะหะรัง วะระธัมมะเมตัง.

ธัมโม โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง.
ทุติยานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิเรนะหัง.

ธัมมัสสาหัสมิ ทาโสวะ (ช) / ทาสีวะ (ญ) ธัมโม เม สามิกิสสะโร,

ธัมโม ทุกขัสสะฆาตา จะ วิธาตา จะ หิตัสสะ เม. ธัมมัส-
สาหัง นิยยาเทมิ สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,

วันทันโตหัง (ช) / วันทันตีหัง (ญ) จะริสสามิ ธัมมัสเสวะ สุธัมมะตัง.

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง ธัมโม เม สะระณัง วะรัง,
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑเฒยยัง สัตถุสาสะเน.

ธัมมัง เม วันทะมาเนนะ (ช) / วันทะมานายะ (ญ) ยัง ปุญญัง ปสุตัง อิธะ,

สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง ตัสสะ เตชะสา.

(หมอบกราบลงว่า)

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,
ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,
ธัมโม ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ธัมเม.

บทสังฆานุสสติ

(ผู้เป็นประธานนำว่า)

หันทะ มะยัง สังฆานุสสะตินะยัง กะโรมะเส.

(รับพร้อมกันว่า)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา, เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลีกะระณีโย, อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ.

หยุดระลึกถึงพระสังฆคุณพอควร

บทสังฆาภิคีติ

(ผู้เป็นประธานนำว่า)

หันทะมะยัง สังฆาภิคีติง กะโรมะเส

(รับพร้อมกันว่า)

สัทธัมมะโช สุปะฏิปัตติคุณาทิยุตโต, โยฏฐัพพิโธ อะริยะปุคคะละสังฆะเสฏโฐ, สีลาทิธัมมะปะวะรา สะยะ-กายะจิตโต, วันทามะหัง ตะมะริยานะ คะณังสุสุทธัง

สังโฆ โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง,

ตะติยานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิเรนะหัง.

สังฆัสสาหัสฺมิ ทาโสวะ (ช) / ทาสีวะ (ญ) สังโฆ เม สามิกิส-สะโร,

สังโฆ ทุกขัสสะฆาตา จะ วิธาตา จะหิตัสสะ เม,

สังฆัสสาหัง นิยยาเทมิ สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,

วันทันโตหัง (ช) / วันทันตีหัง (ญ) จะริสสามิ สังฆัสโสปะฏิปันนะตัง,

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง สังโฆ เม สะระณัง วะรัง,

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑเฒยยัง สัตถุ สาสะเน.

สังฆัง เม วันทะมาเนนะ (ช) / วันทะมานายะ (ญ) ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ,

สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง ตัสสะ เตชะสา.

(หมอบกราบลงว่า)

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,

สังเฆ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,

สังโฆ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง

กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังเฆ

จบวิธีทำวัตรเย็น

คำอาราธนา

ก่อนที่พระจะให้ศีลสวดมนต์ หรือแสดงธรรม คฤหัสถ์จะต้องอาราธนา คำอาราธนาต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้คือ

คำอาราธนาศีล ๕

(ก่อนรับศีล)

มะยัง, ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสะระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสะระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสะระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ.

ถ้าอาราธนาศีล ๘ ใช้คำว่า "อัฏฐะ สีลานิ" แทนคำว่า "ปัญจะ สีลานิ" ถ้ารับคนเดียวใช้คำว่า "อะหัง" แทนคำว่า "มะยัง" และใช้คำว่า "ยาจามิ" แทนคำว่า "ยาจามะ"

คำอาราธนาอุโบสถศีล

มะยัง ภันเต, ติสะระเณนะ สะหะ, อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง, อุโปสะถัง ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต, ติสะระเณนะ สะหะ, อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง, อุโปสะถัง ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต, ติสะระเณนะ สะหะ, อัฏฐัง-คะสะมันนาคะตัง, อุโปสะถัง ยาจามะ.

คำอาราธนาพระปริตร

(ก่อนสวดมนต์)

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง.
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง.
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง.

คำอาราธนาธรรม

(ก่อนแสดงธรรม)

พรัหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ, กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ, สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา, เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.

มรณสติ

ระลึกถึงความตายที่จะมาถึงตน

ของ

สมเด็จพระวันรัต เขมจารี วัดมหาธาตุ พระนคร

คนเราเกิดมาแล้วย่อมมีความตายเป็นธรรมดา ไม่มีใครล่วงพ้นความตายไปได้ เพราะชีวิตมีความเกิดในเบื้องต้น มีความแตกดับในที่สุด ตั้งอยู่ไม่นานเท่าไร พลันที่จะแตกดับ ท่านอุปมาไว้ว่า เหมือนกับหยาดน้ำค้าง ธรรมดาว่า หยาดน้ำค้างที่ปลายหญ้า เมื่อพระอาทิตย์อุทัยต้องไอร้อนก็พลันจะหายไปไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายก็ฉันนั้น เมื่อความเกิดมีแล้ว ก็มีความแก่ความเจ็บ ความตาย คอยสุมเผาไม่ให้เป็นไปนาน พลันสาบสูญอันตรธานเสียแต่ยังไม่ทันไร เกิดแล้วก็แก่เฒ่า เจ็บ ตาย ในชั่วยังไม่ทันถึงร้อยปี

อนึ่ง เหมือนต่อมน้ำ ธรรมดาว่าต่อมน้ำ อันตั้งขึ้นเพราะฝนเมล็ดโตตกกระทบพื้นโดยกำลังแรง ย่อมพลันจะแตกไปไม่ตั้งอยู่

นานฉันใด ชีวิตนี้เกิดขึ้นเพราะความประชุมแห่งเหตุแล้ว เมื่อเหตุสลายจากกันแล้ว ก็พลันที่จะดับฉันนั้น

อนึ่ง เหมือนรอยไม้ขีดลงในน้ำ ธรรมดาว่าน้ำเป็นของไม่แยกจากกัน เมื่อบุคคลเอาไม้ขีดลงให้แยกจากกัน พอไม่มีไม้คั่นก็กลับเลื่อนไหลเข้าหากันอีก รอยปรากฏในชั่วเวลาไม้กำลังขีดลงฉันใด ชีวิตนี้ยังเป็นไปได้ก็เพราะได้ปัจจัยอุดหนุน หมดปัจจัยแล้วก็หมดกัน มีอุปไมยฉันนั้น

อนึ่ง เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ธรรมดาว่ากระแสน้ำในลำธารไหลไปไกลกำลังเชี่ยว นำเอาสิ่งที่อาจนำได้ไปไม่มีหยุดสักขณะ มีแต่จะไหลไปอย่างเดียวฉันใด วันคืนล่วงไป ๆ ก็นำเอาชีวิตล่วงตามไปด้วย ไม่มีพักสักขณะ มีแต่จะรุกไปส่วนเดียวฉันนั้น

อนึ่ง เหมือนก้อนเขฬะ ธรรมดาบุรุษมีกำลัง จะถ่มก้อนเขฬะที่ปลายลิ้นได้โดยไม่ยาก ฉันใด ชีวิตนี้ก็เป็นของจะดับได้ง่ายฉันนั้น

อนึ่ง เหมือนชิ้นเนื้อนาบไฟ ธรรมดาว่าชิ้นเนื้อที่บุคคลเอาลงในกะทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยังค่ำ ย่อมจะพลันไหม้ ไม่ตั้งอยู่

นานฉันใด ชีวิตนี้ก็ต้องเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี่ยมเกรียมไม่ทนอยู่นานฉันนั้น

อนึ่ง เหมือนโคที่เขาจะฆ่า ต้องนำไปสู่ที่ฆ่า ยกเท้าเดินไปเท่าใด ความตายก็ใกล้เข้ามาเท่านั้น ชีวิตนี้ วันคืนล่วงไปเท่าใดก็ใกล้ความตายเข้าไปเท่านั้นเหมือนกัน

เมื่อทราบลักษณะแห่งชีวิตอย่างนี้แล้ว พึงมีสตินึกถึงความตายว่า "อัทธุวัง เม ชีวิตัง" ชีวิตของเราไม่ยั่งยืน "ธุวัง เม มะระณัง" ความตายของเรายั่งยืน "อะวัสสัง มะยา มะริ-ตัพพัง" เราต้องตายเป็นแน่ "มะระณะปะริโยสานัง เม ชีวิตัง" ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด "ชีวิตัง เม อะนิยะตัง" ชีวิตของเราไม่เที่ยง "มะระณัง นิยะตัง" ความตายเที่ยง ดังนี้ บทใดบทหนึ่งแล้วแต่ความพอใจ

เมื่อทำในใจอย่างนี้เสมอ ก็จะพึงกำจัดความมัวเมาด้วยอำนาจมานะทิฏฐิ ความถือเราถือเขา ความเห็นว่าของเราของเขา ซึ่งเป็นเหตุทำใจให้ฟุ้งซ่าน และตั้งใจทำความดีที่เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่ตน การนึกถึงความตายเป็นอุบายทำใจให้มั่นคงในความดี ดังนี้ จึงจัดเป็นสมาธิภาวนาอย่างหนึ่ง

นิทานธรรมบท

เรื่องธิดาช่างหูก[๑]

ทินกร ทองเสวต แปลและเรียบเรียง

สมัยหนึ่งพระศาสดาเสด็จเมืองอาฬวี ชาวเมืองอาฬวีทำการต้อนรับและถวายทาน ครั้นเสร็จภัตตกิจแล้ว เมื่อจะทรงกระทำอนุโมทนา ได้โปรดประทานพระโอวาทว่า "ท่านทั้งหลายจงเจริญมรณสติ (ระลึกถึงความตาย) อย่างนี้ว่า ชีวิตไม่ยั่งยืน ความตายยั่งยืน, เราต้องตายเป็นแน่, ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด, ชีวิตของเราไม่เที่ยง ความตายเที่ยง ด้วยว่า ชนเหล่าใดมิได้เจริญมรณสติ ชนเหล่านั้นเมื่อถึงกาลเป็นที่สุดของชีวิตย่อมจะสะดุ้งหวาดหวั่น บ้างก็ร้องด้วยความกลัว ดุจบุคคลผู้เห็นอสรพิษโดยกระทันหัน สะดุ้งและตกใจกลัวฉะนั้น ส่วนชนเหล่าใดได้เจริญมรณสติ ชนเหล่านั้นเมื่อถึงกาลเป็นที่สุดของชีวิต ย่อมไม่สะดุ้งหวาดหวั่น ดุจบุคคลผู้เห็นอสรพิษแต่ไกล เตรียมไม้ถือ

---

(๑) นิทานธรรมบท เรื่องที่ ๗ ของโลกวรรคที่ ๑๓ (ภาค ๖)

ไว้ เมื่อเข้าใกล้ก็เอาไม้จับทิ้งไปได้ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจึงควรเจริญมรณสติ"

คนอื่น ๆ ฟังพระธรรมเทศนานั้นแล้ว ต่างก็ขวนขวายในกิจของตน แต่นางกุมาริกาคนหนึ่ง เป็นธิดาช่างทอหูก อายุพอย่างเข้า ๑๖ ปี คิดว่า พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าน่าอัศจรรย์นัก ควรที่เราจะเจริญมรณสติ แล้วก็ตั้งหน้าเจริญมรณสติทั้งกลางคืน และกลางวันตลอดเวลา ๓ ปี

ต่อมาวันหนึ่ง พระศาสดาประทับอยู่ในพระเชตวันมหาวิหาร ณ เมืองสาวัตถี ทรงตรวจดูโลกในเวลาใกล้รุ่ง ทรงเห็นนางกุมาริกานั้นเข้าไปภายในข่ายคือพระญาณของพระองค์ ทรงใคร่ครวญดูก็ทราบว่า "นางกุมาริกานี้ได้เจริญมรณสติตลอด ๓ ปี จำเดิมแต่วันที่ได้ฟังธรรมเทศนาของเรา บัดนี้เราจักไปเมืองอาฬวี จักถามปัญหา ๔ ข้อ กะนางกุมาริกานี้ เมื่อนางแก้ได้ เราจักให้สาธุการใน ๔ สถาน แล้วจักกล่าวธรรมภาษิตคาถาหนึ่ง ในที่สุดคาถา นางจักตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล เทศนาจักมีประโยชน์แม้แก่มหาชน" จึงเสด็จออกจากพระเชตวัน พร้อมด้วยพระสงฆ์ ๕๐๐

องค์เป็นพุทธบริวาร ไปสู่อัคคาฬววิหารโดยลำดับ ชาวเมืองอาฬวีสดับข่าวว่าพระศาสดาเสด็จมาก็พากันไปวัดถวายการต้อนรับ

แม้นางกุมาริกานั้นสดับข่าวการเสด็จมาของพระศาสดาแล้วก็มีใจยินดี คิดว่า "เราได้เฝ้าพระศาสดาผู้มีพระฉวีดุจทองคำเมื่อ ๓ ปีมาแล้ว บัดนี้จักได้เฝ้าอีกครั้งหนึ่ง และจักได้ฟังพระธรรมอันไพเราะจับใจอีกด้วย" ฝ่ายบิดาของนางเมื่อจะไปโรงทอหูกได้สั่งว่า "แน่ะแม่ ผ้าสาฎกเขาสั่งทอไว้ยังค้างอยู่อีกสักคืบหนึ่ง จะให้เสร็จในวันนี้ ลูกจงรีบกรอหลอดนำไปให้พ่อ" นางคิดว่า "เราอยากจะฟังธรรมของพระศาสดา แต่บิดาก็กล่าวกะเราอย่างนี้ เราจะฟังธรรมของพระศาสดา หรือจะกรอหลอดนำไปให้บิดา" ตกลงใจว่าจะกรอหลอดนำไปให้บิดาแล้วจึงไปฟังธรรมในภายหลัง จึงนั่งบนตั่งน้อยกรอหลอด

ฝ่ายชาวเมืองอาฬวีอังคาสพระศาสดาแล้ว รับบาตรยืนอยู่เพื่อประโยชน์แก่การอนุโมทนา พระศาสดาทรงดำริว่า เราเดินทางมาตลอดหนทาง ๓๐ โยชน์ เพราะอาศัยนางกุลธิดาใด บัดนี้นางกุลธิดา

นั้นยังไม่ได้โอกาส เมื่อนางได้โอกาสแล้วเราจึงจะกระทำอนุโมทนา ดังนี้แล้วประทับนิ่งอยู่ ก็เมื่อพระศาสดาทรงนิ่งอยู่อย่างนี้ ใคร ๆ ในโลกนี้กับทั้งเทวโลกไม่อาจที่จะกล่าวคำอะไร ๆ ได้ ฝ่ายนางกุมาริกานั้นกรอหลอดแล้ว ถือกระเช้าด้ายหลอดออกจากเรือนจะไปสำนักบิดา ไปถึงที่ประชุมนั้นก็เหลียบชะแง้แลดูพระศาสดา แม้พระศาสดาก็ทอดพระเนตรดูนาง นางทราบด้วยอาการที่ทอดพระเนตรนั้นว่า "พระศาสดาประทับนั่งในท่ามกลางบริษัทเห็นปานนี้ เมื่อทอดพระเนตรดูเรา ย่อมจะทรงมีพุทธประสงค์ต่อการมาของเราเป็นแน่" จึงวางกระเช้าด้ายหลอดไว้แล้วเข้าไปสู่สำนักพระศาสดา

มีคำถามสอดเข้ามาว่า ก็เพราะเหตุไรพระศาสดาจึงทอดพระเนตรดูนางกุมาริกานั้น ตอบว่า เพราะทรงพระพุทธดำริว่า "นางกุมาริกานี้เมื่อไปจากที่นี่จักตายอย่างปุถุชน มีคติอันไม่แน่ แต่เมื่อเข้ามาสู่สำนักของเราแล้วจึงไป จักบรรลุโสดาปัตติผล มีคติอันแน่ จักบังเกิดในวิมานชั้นดุสิต" นัยว่าเจ้าหล่อนจะไม่พ้นจากความตายในวันนั้น

นางกุมาริกาเข้าไปเฝ้าพระศาสดา ถวายบังคมแล้วยืนอยู่ส่วนข้างหนึ่ง ทันใดนั้น พระศาสดาได้ตรัสกะนางว่า "แน่ะ นางกุมาริกา เธอมาแต่ที่ไหน"

"ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า" นางกุมาริกากราบทูลตอบ

"จักไปในที่ไหนล่ะ"

"ไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า"

"เธอไม่รู้หรือ"

"ทราบ พระพุทธเจ้าข้า"

"เธอรู้หรือ"

"ไม่ทราบพระพุทธเจ้าข้า"

มหาชนพากันยกโทษว่า "ดูเถิดท่านทั้งหลาย ลูกสาวช่างหูกนี่ นึกจะทูลอะไรก็ทูลกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อตรัสถามว่าเธอมาแต่ที่ไหน ก็ต้องกราบทูลสิว่ามาจากเรือนช่างหูก เมื่อตรัสถามว่าจักไปในที่ไหน ก็ต้องกราบทูลสิว่า จักไปโรงหูก ดังนี้มิใช่หรือ"

พระศาสดา ทรงกระทำให้มหาชนเงียบเสียงแล้ว ตรัสถามนางกุมาริกานั้นว่า "ดูก่อนนางกุมาริกา เมื่อตถาคตถามว่า เธอมาแต่ที่ไหน เพราะเหตุไรจึงตอบว่าไม่ทราบ"

นางกุมาริกากราบทูลว่า "ข้อที่ข้าพระองค์มาจากเรือนช่างทอหูก พระองค์ทรงทราบอยู่ แต่เมื่อตรัสถามว่า เธอมาแต่ที่ไหน ย่อมจะทรงถามว่า เธอมาแต่ที่ไหนจึงบังเกิดในภพนี้ ก็ข้าพระองค์ไม่ทราบว่าตนมาจากที่ไหนแล้ว จึงบังเกิดในภพนี้ จึงได้กราบทูลว่าไม่ทราบ พระพุทธเจ้าข้า"

ลำดับนั้น พระศาสดาได้ประทานสาธุการแก่นางกุมาริกานั้นเป็นครั้งแรกว่า "ชอบแล้ว ๆ เธอตอบตรงปัญหาที่ตถาคตถามแล้ว" จึงตรัสถามต่อไปว่า "เมื่อตถาคตถามว่าจักไปในที่ไหน เพราะเหตุไรเล่า จึงตอบว่าไม่ทราบ"

นางกุมาริกากราบทูลว่า "ข้าพระองค์ถือกระเช้าด้ายหลอดจะไปโรงทอหูกก็ทรงทราบอยู่ หากแต่จะตรัสถามว่า ข้าพระองค์ไปจากภพนี้แล้วจักบังเกิดในที่ไหน ก็ข้าพระองค์มิได้ทราบว่า ตน

เคลื่อนจากอัตตภาพนี้แล้ว จักไปบังเกิดในที่ไหน จึงกราบทูลว่า ไม่ทราบพระพุทธเจ้าข้า"

พระศาสดาได้ประทานสาธุการแก่นางเป็นคำรบสองว่า "ชอบแล้ว ๆ เธอตอบตรงปัญหาที่ตถาคตถามแล้ว" จึงตรัสถามต่อไปว่า "ถ้าอย่างนั้น เพราะเหตุไรเล่า เมื่อตถาคตถามว่า เธอไม่รู้หรือ จึงตอบว่า ทราบ"

นางกุมาริกากราบทูลว่า "เพราะข้าพระองค์ทราบความตายของข้าพระองค์ จึงกราบทูลอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า"

พระศาสดาประทานสาธุการแก่นางเป็นคำรบสามว่า "ชอบแล้ว ๆ เธอตอบตรงปัญหาที่ตถาคตถามแล้ว" แล้วตรัสถามต่อไปว่า "ถ้าอย่างนั้น เพราะเหตุไร เมื่อตถาคตถามว่า เธอรู้หรือจึงตอบว่าไม่ทราบเล่า"

นางกุมาริกากราบทูลว่า "ข้าพระองค์ทราบแต่ความตายแต่ไม่ทราบว่า จะตายในกลางคืน หรือในกลางวัน หรือในเวลาเช้า หรือในเวลาไหน เพราะฉะนั้น จึงกราบทูลอย่างนั้นพระพุทธเจ้าข้า"

ลำดับนั้นพระศาสดา ได้ประทานสาธุการแก่นางเป็นคำรบสี่ว่า "ชอบแล้ว ๆ เธอตอบตรงปัญหาที่ตถาคตถามทีเดียว" แล้วตรัสกะที่ประชุมว่า "ท่านทั้งหลายไม่เข้าใจเรื่องที่นางกุมาริกานี้กล่าว จึงพากันยกโทษเธอ ก็ชนเหล่าใดไม่มีจักษุคือปัญญา ชนเหล่านั้นจัดว่าเป็นคนบอด จักษุคือปัญญาของชนเหล่าใดมีอยู่ ชนเหล่านั้นชื่อว่าผู้มีจักษุ" แล้วตรัสพระคาถาธรรมบทว่าดังนี้:-

อนฺธภูโต อยํ โลโก ตนุเกตฺถ วิปสฺสติ
สกุโณ ชาลมุตฺโตว อปฺโป สคฺคาย คจฺฉติ

แปลความว่า

โลกนี้เป็นโลกมืด ในโลกนี้มีคนเป็นจำนวนน้อยที่เห็นแจ้งได้ มีคนเป็นจำนวนน้อยที่ไปทางสวรรค์ ดุจนกน้อยตัวที่รอดพ้นไปจากข่าย ฉะนั้น

อธิบายความแห่งพระคาถานี้ว่า โลกคือโลกียมหาชนนี้ ชื่อว่าเป็นโลกมืด เพราะไม่มีจักษุคือปัญญา ในโลกนี้มีคนเป็นจำนวนน้อย ที่เห็นแจ้งโดยไตรลักษณ์ มีความไม่เที่ยงเป็นต้น บรรดาสัตว์ที่ถูกตลบรวบไว้ด้วยข่ายของมาร ส่วนมากย่อมจะไปสู่อบาย

มีเป็นจำนวนน้อย คือเพียงบางคนเท่านั้นที่ไปทางสวรรค์ คือถึงสุคติ หรือนิพพาน เหมือนอย่างนกกระจาบทั้งหลาย ที่นายพรานผู้ฉลาดตลบจับด้วยข่าย บางตัวเท่านั้นที่หลุดพ้นจากข่ายไปได้ ที่เหลือย่อมเข้าไปในข่าย ฉะนั้น

ในที่สุดพระธรรมเทศนา นางกุมาริกานั้นได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล พระธรรมเทศนาได้มีประโยชน์แม้แก่มหาชน

นางกุมาริกานั้น ถือกระเช้าด้ายหลอดไปสู่สำนักบิดา ขณะนั้นบิดานั่งหลับอยู่ เจ้าหล่อนมิได้สังเกตจึงน้อมกระเช้าด้ายหลอดเข้าไป กระเช้ากระทบที่ปลายฟืมตกทำเสียงดัง เป็นเหตุให้บิดาตื่นขึ้น และกระชากปลายฟืมมา เป็นเวลาเดียวกับที่นางกุมาริกาก้มลงจะเก็บกระเช้า เจ้าหล่อนจึงถูกปลายฟืมกระทบที่ทรวงอกโดยแรง ถึงแก่ความตายทันที ได้บังเกิดในภพชั้นดุสิต ช่างทอหูกผู้บิดามองดูธิดาเห็นมีร่างกายเปื้อนเลือดล้มลงตาย ก็มีความเศร้าโศกเป็นอันมาก เขาเห็นว่าไม่มีผู้อื่นใครอาจที่จะดับความโศกของเขาได้ จึงร้องไห้ไปสู่สำนักพระศาสดา กราบทูลความนั้นให้ทรงทราบ แล้วทูลว่า "ได้โปรดดับความโศกของข้าพระองค์ด้วยเถิด

พระพุทธเจ้าข้า" พระศาสดาทรงปลอบเขาแล้วตรัสว่า "อย่าโศก เลย เพราะในสังสารวัฏอันยาวนานจนไม่รู้เงื่อนต้นเงื่อนปลายนี้ เธอได้เสียน้ำตาในเวลาธิดาตายอย่างนี้มาแล้ว มากกว่าน้ำในมหาสมุทรทั้งสี่" แล้วได้ทรงแสดงอนมตัคคกถา คือเรื่องสังสาร-วัฏอันไม่รู้เงื่อนต้นเงื่อนปลาย ช่างทอหูกนั้นก็บรรเทาความโศกลงได้ กราบทูลขอบรรพชา ได้บรรพชาอุปสมบทแล้วไม่นานก็ได้บรรลุพระอรหัต

จบเรื่องธิดาช่างทอหูก

บันทึกท้ายเรื่อง

๑. การเจริญมรณสติที่ถูกต้องนั้น ท่านว่าต้องประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ คือการกระทำในใจโดยอุบายอันแยบคาย อันการระลึกถึงความตายโดยปราศจากโยนิโสมนสิการ ย่อมจะทำให้เศร้าโศกในเมื่อนึกถึงความตายของคนที่รัก ให้บันเทิงใจในเมื่อนึกถึงความตายของคนที่ชัง และให้รู้สึกเฉยๆ ในเมื่อนึกถึงความตายของคนที่เป็นกลางๆ ไม่รักไม่ชัง ทั้งนี้ไม่จัดว่าเป็นการเจริญมรณสติที่ถูกต้อง

ก็การระลึกถึงความตายที่ประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ อันจัดว่าเป็นการเจริญมรณสติที่ถูกต้องนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ สติ ความระลึกได้ สังเวคะ ความสลดใจ และญาณ ความรู้ คือรู้ตัวทุกขณะว่าเราจักต้องตายเป็นแน่ และเราไม่รู้ว่าจะตายเมื่อไร ที่ไหน ตายแล้วจะไปเกิดที่ไหน และเราเป็นอะไรในชาติก่อนแล้วจึงมาเกิดในชาตินี้ คือรู้ตัวว่า เราไม่มีความรู้ในเรื่องของความตายและชีวิต เป็นเหตุให้หายเมาในชีวิต ในวัยในความไม่มีโรค เพราะรู้ชัดว่า ความตายจะมาถึงเราได้ทุกขณะ

ไม่ว่าจะเป็นหนุ่มสาว มีร่างกายแข็งแรง หรือมีอำนาจวาสนาปานใด

ธิดาช่างทอหูกในเรื่องนี้ เป็นตัวอย่างของผู้เจริญมรณสติอย่างถูกต้อง พระศาสดาทรงทดสอบด้วยการตั้งปัญหาถาม ๔ ข้อ นางได้ทูลตอบตามความรู้ของผู้เจริญมรณสติอย่างถูกต้องชำชอง จึงทรงประทานสาธุการใน ๔ สถาน

๒. อานิสงส์ของการเจริญมรณสติ แสดงไว้ในปกรณ์วิสุทธิมรรค ๑๐ ประการ คือ

(๑) ผู้เจริญมรณสติเป็นผู้ไม่ประมาทเป็นนิตย์

(๒) ได้ความเข้าใจว่าไม่น่าอภิรมย์ (อนภิรตสัญญา) ในภพทั้งปวง

(๓) ละความนิยมยินดี (นิกันติ) ในชีวิตเสียได้

(๔) เป็นผู้ชังความชั่ว

(๕) ไม่มากด้วยความสะสม

(๖) ปราศจากความตระหนี่อันเป็นมลทิน

(๗) เคยชินต่อความเข้าใจว่าไม่เที่ยง (อนิจจสัญญา)

(๘) โดยอาศัยความเข้าใจว่าไม่เที่ยงนั้น ความเข้าใจว่าเป็นทุกข์ (ทุกขสัญญา) ความเข้าใจว่า ไม่ใช่ตัวตน (อนัตตสัญญา) ก็ปรากฏตาม

(๙) เวลาจะตายย่อมไม่กลัว ไม่สะดุ้ง ไม่หลง

(๑๐) ถ้ายังไม่ขึ้นสู่อมตธรรม (นิพพาน) ในปัจจุบัน เมื่อแตกกายทำลายขันธ์ ย่อมไปสู่สุคติ

แม้ธิดาช่างทอหูกในเรื่องนี้ ก็ได้รับอานิสงส์ของการเจริญมรณสติตามนัยที่แสดงนี้เช่นเดียวกัน เห็นได้จากการที่นางทูลตอบปัญหาที่พระศาสดาตรัสถาม ได้ถูกต้องทุกข้อ และบรรลุโสดาปัตติผลได้ ด้วยการฟังพระธรรมเทศนาเพียงบทเดียว เมื่อสิ้นชีพแล้วก็ไปบังเกิดในสวรรค์ชั้นดุสิต

เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอเชิญชวนชาวเราให้หมั่นเจริญมรณสติทุกโอกาส ทั้งกลางคืนและกลางวัน ดังที่ธิดาช่างทอหูกได้กระทำให้เป็นตัวอย่างในเรื่องนี้โดยทั่วกัน เทอญ.

คำถวายทานต่าง ๆ

คำถวายครุภัณฑ์

อิมานิ มะยัง ภันเต, คะรุภัณฑานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ. สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ คะรุภัณฑานิ ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายครุภัณฑ์เหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับครุภัณฑ์เหล่านี้เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต, ภัตตานิ สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายยารักษาโรค

อิมานิ มะยัง ภันเต, เภสัชชานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ เภสัชชานิ ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายยาเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต, วัสสิกะสาฏะกะจีวะรานิ สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ วัสสิกะสาฏะกะจีวะรานิ, สะปะริวารานิ, ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนกับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝน กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต, ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวร (ผ้าป่า) กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าบังสุกุลจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ

คำถวายกระทงลอยประทีป

มะยัง อิมินา ปะทีเปนะ, อะสุกายะ นัมมะทายะ นะทิยา ปุลิเน ฐิตัง, มุนิโน ปาทะวะลัญชัง อภิปูเชมะ, อะยัง ปะทีเปนะ, มุนิโน ปาทะวะลัญชัสสะ ปูชา, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ. สังวัตตะตุ.

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอบูชารอยพระพุทธบาทของพระมหามุนีนาถ ที่ตั้งอยู่เหนือหาดทรายในแม่น้ำชื่อว่า นัมมทานทีโน้น ด้วยประทีปนี้ ขอการบูชารอยพระพุทธบาทของพระมหามุนีด้วยประทีปนี้ จงเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายกฐิน

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ. ทุติยัมปิ, อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ. ตะติยัมปิ, อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ.

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้แก่พระภิกษุสงฆ์

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ในวาระที่ ๒

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ในวาระที่ ๓

คำถวายผ้าไตรจีวร

อิมานิ มะยัง ภันเต, ติจีวะรานิ สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ,

อิมานิ จีวะรานิ สะปะริวารานิ, ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าไตรจีวร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าไตรจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายสลากภัต

เอตานิ มะยัง ภันเต, สาลากะภัตตานิ สะปะริวารานิ, อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ, ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, เอตานิ สะลากะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายสลากภัตกับทั้งบริวารเหล่านี้ อันข้าพเจ้าทั้งหลายตั้งไว้ ณ ที่โน้น แก่พระ

ภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ สลากภัตกับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายศาลาการเปรียญ

มะยัง ภันเต, อิมัง ธัมมะสาลัง, อาคะตานาคะตัสสะ, จาตุทิสัสสะ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมัง ธัมมะสาลัง ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายศาลาโรงธรรมนี้ แก่พระภิกษุสงฆ์อันมาแต่ทิศทั้ง ๔ ที่มาแล้วก็ดี ยังไม่ได้มาก็ดี ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับศาลาโรงธรรมนี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายเสนาสนะ กุฏิ วิหาร

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสะนานิ อาคะตานาคะตัสสะ จาตุทิสัสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต

สังโฆ อิมานิ เสนาสะนานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเสนาสนะเหล่านี้ แด่พระสงฆ์อันมาแต่ทิศทั้งสี่ ที่มาแล้วก็ดี ที่ยังไม่มาก็ดี ขอพระสงฆ์จงรับเสนาสนะเหล่านี้ เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายกุฎี

อิมัง มะยัง ภันเต กุฏิง ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง กุฏิง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ (ถ้าหลายหลัง คำว่า อิมัง เปลี่ยนเป็น อิมา, และคำว่า กุฏิง เปลี่ยนเป็น กุฏิโย)

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบถวายกุฏิหลังนี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับกุฏิหลังนี้ เพื่อประโยชน์เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยัง ภันเต, ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ, อิมานิ ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายข้าวสาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวสาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำอธิษฐาน

ในการถวายทานทั่วไป

อิทัง เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ

คำแปล

ทานของข้าพเจ้านี้ จงเป็นเหตุนำมาซึ่งพระนิพพาน อันเป็นที่สิ้นอาสวะ เทอญ

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพ์ยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โอทะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

คำแปล

ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสุกแห่งข้าวสาลี อันถึงพร้อมด้วยแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ.

ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคล.

บทกรวดน้ำ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ, อุปัชฌายา คุณุตตะรา. อาจาริยูปะการา จะ, มาตา ปิตา จะ ญาตะกา. สุริโย จันทิมา ราชา, คุณะวันตา นะราปิ จะ. พรัหมะมารา จะ

อินทา จะ, โลกะปาลา จะ เทวะตา. ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ, มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ. สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ, ปุญญานิ ปะกะตานิ เม. สุขัง จะ ติวิธัง เทนตุ, ขิปปัง ปาเปถะ โวมะตัง.

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ, อิมินา อุททิเสนะ จะ, ขิปปาหัง สุละเภ เจวะ, ตัณหุปาทานะเฉทะนัง. เย สันตาเน หินา ธัมมา, ยาวะ นิพพานะโต มะมัง. นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ, ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว. อุชุจิตตัง สะติปัญญา, สัลเลโข วิริยัมหินา. มารา ละภันตุ โนกาสัง, กาตุญจะ วิริเยสุ เม. พุทโธ ทีปะวะโร นาโถ, ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม. นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ, สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง. เต โสตตะมานุภาเวนะ, มาโรกาสัง ละภันตุ มา.

คำแปล

ด้วยการทำบุญนี้ ขอให้พระอุปัชฌายผู้มีคุณยิ่ง อาจารย์ผู้มีอุปการ มารดาบิดา และหมู่ญาติ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระราชา และคนผู้มีคุณทั้งหลาย พระพรหม มาร พระอินทร์

เทพดาผู้เป็นโลกบาล พระยายม และคนทั้งหลายที่เป็นมิตร ที่เป็นกลาง ๆ และที่เป็นเวรเป็นศัตรูกัน จงเป็นผู้มีความสุขด้วยกันหมดทั้งสิ้น บุญทั้งหลายข้าพเจ้าได้กระทำแล้ว จงให้ความสุข ๓ อย่าง จงยังท่านทั้งหลายให้ถึงพระนิพพานโดยพลัน

ด้วยการทำบุญนี้และด้วยการอุทิศนี้ ขอให้ข้าพเจ้าพึงได้พระนิพพานอันเป็นที่ขาดแห่งตัณหาและอุปาทานโดยง่ายโดยพลัน ธรรมอันเลวบรรดามีในสันดานของข้าพเจ้า จงเสื่อมไปทุกเมื่อทุกภพที่เกิดตราบเท่านิพพาน แต่บรรดาธรรมอันดีคือ จิตที่ซื่อตรง สติ ปัญญา ความขัดเกลา ความเพียร อย่าเสื่อมไปเลย หมู่มารอย่าได้โอกาสเพื่อทำอันตรายในความเพียรของข้าพเจ้า พระพุทธเป็นที่พึ่งอันประเสริฐยิ่ง พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐสุด พระปัจเจกพระพุทธเจ้าก็เป็นที่พึ่ง พระสงฆ์ก็เป็นที่พึ่งอย่างยิ่งของข้าพเจ้า ด้วยอานุภาพอันอุดมแห่งที่พึ่งนั้น ๆ หมู่มารอย่าได้โอกาสเลย

บทกรวดน้ำอย่างย่อ

อิทัง เม ญาตินัง โหตุ

ขอส่วนบุญนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของเรา

บทแผ่เมตตา

๑. **แผ่เมตตาให้ตนเอง** (โอทิสผรณาเมตตา) ว่า **อะหัง อะเวโร โหมิ** ขอข้าพเจ้าจงอย่าได้มีเวรกับผู้ใดเลย **อัพ๎ยาบัชโฌ** จงอย่าได้เบียดเบียนผู้ใดเลย **อะนีโฆ** จงอย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย **สุขี อัตตานัง ปะริหะรามิ** จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.

๒. **แผ่เมตตาให้สัตว์ทั้งหลาย** (อโนทิสผรณาเมตตา) ว่า **สัพเพ สัตตา** สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมด **อะเวรา โหนตุ** จงอย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย **อัพ๎ยาบัชฌา** จงอย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย **อะนีฆา** จงอย่าได้มีทุกข์กายทุกข์ใจเลย **สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ** จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

. . . .

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต ถนนนครไชยศรี จังหวัดพระนคร
ร.ต. ประสบ จุลละเกศ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา
พ.ศ. ๒๕๑๓